

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MÜZİĞİ ANASANAT DALI**

**ELAZIĞ - HARPUT DİVAN ESERLERİYLE
TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE BULUNAN DİVAN FORMUNDAKİ
ESERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Keziban ARSLAN**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Pınar SOMAKÇI**

**EKİM 2006
İSTANBUL**

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MÜZİĞİ ANASANAT DALI

ELAZIĞ – HARPUT DİVAN ESERLERİYLE
TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE BULUNAN DİVAN FORMUNDAKİ
ESERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Keziban ARSLAN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç.Dr. Pınar SOMAKÇI

Ekim 2006
İSTANBUL

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MÜZİĞİ ANASANAT DALI

ELAZIĞ – HARPUT DİVAN ESERLERİYLE
TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE BULUNAN DİVAN FORMUNDAKİ
ESERLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Keziban ARSLAN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Pınar SOMAKÇI

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Pınar SOMAKÇI

Jüri : Doç. Dr. Metin BALAY

Jüri : Yrd. Doç. Çetin KÖRÜKÇÜ

Sınav Tarihi : 16.10.2006

Şehir : İSTANBUL

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Bölümünde Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Türk Halk Müziğinde divan eserler ile ilgili daha önce bir çalışma yapılmamış olması ve Türk Sanat Müziğindeki divan eserlerle ilişkisinin olup olmadığı konusunun ilgimi çekmesi nedeniyle bu konu seçilmiştir.

Bu çalışmamda danışmanlığımı yapan Yrd. Doç. Dr. Pınar SOMAKÇI' ya, Sayın hocam Yücel PAŞMAKÇI' ya ve Yrd. Doç. Çetin KÖRÜKÇÜ'ye, Türk Sanat Müziğiyle ilgili kaynak eserlerinden faydalandığım değerli hocam Öğr. Gör. Şehnaz UĞUREL'e, Elazığ- Harput yöresi ile ilgili kaynak eserlerinden faydalandığım Ziya AVCI' ya, Elazığ – Harput Yöresiyle ilgili her türlü kaynak kitaplarını bana inarak veren Fındıkzade Elazıglılar Vakfı Başkanı Sayın Tuncay ÖKTEM'e, bu konunun araştırılması yönünde beni destekleyen ve yol gösteren Elazığ yöresinin önde gelen Ses Sanatçılarından olan değerli hocam Esat KABAKLI'ya, çalışmalarım esnasında her türlü kaynak bilgiyi sunan, her an fikirlerinden faydalandığım ve her zaman kendisinden istifade edeceğim değerli insan, hocam Doç. Dr. Şenel ÖNALDI'ya, ve konservatuar eğitimim süresince beni her zaman destekleyen, yol gösteren , bana her zaman inanan, yanımda olan, ve bu çalışmam süresince de hiç bir desteğini esirgemeyen, kendisine her zaman minnettar kalacağım değerli hocam Öğr. Gör. Müslüm AKDEMİR'e saygı ve sevgilerimi bir borç bilirim.

Keziban ARSLAN

Ekim'2006

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY.....	III
GİRİŞ.....	1
1. DİVAN EDEBİYATI.....	2
1.1. Divan Şiirinin Özellikleri.....	2
1.2. Halk Edebiyatında Divan.....	6
1.3. Türk Sanat Müziğinde Divan.....	8
1.4. Türk Halk Müziğinde Divan.....	8
2. ELAZIĞ - HARPUT TARİHİ.....	9
2.1. İlçenin Tarihi, Coğrafi ve Sosyal - Kültürel Durumu.....	9
2.2. Harput ve Elazığ Etimolojisi.....	11
3. ELAZIĞ – HARPUT DİVAN ESERLERİNİN İNCELENMESİ.....	12
3.1. Elazığ Divanı “Bugün Dersin”.....	14
3.2. Harput Divanı “ Gitti Gam Çünkü Visali Yar-ı Geldi Hatıra.....	24
3.3. İbrahimiye Divan “ Merhem Koyup Onarma Sinemde Kanlı Dağı”.....	36
3.4. Nevruz Divan “ Pembe-i Dağ-ı Cünun içre Nihandır Bedenim”.....	59
3.5. Müstezat Divan “ Hasretle Bu Şeb Gah Uyudum Gah-i Uyandım”.....	77
4. TÜRK SANAT MÜZİĞİ DİVAN ESERLERİNİN İNCELENMESİ.....	95
4.1. Gerdaniye Divan - Arz-ı Hâle yok Cesaret Şâh-ı Hûbânım Sana.....	95
4.2. Muhayyer Divan – Ok Gibi Hublar Beni Yaydan Yabana Attılar.....	103
4.3. Şehnaz Divan – Vardım ki Yurdundan.....	120
4.4. Hicaz Divan – Dün Gece Yes İle Kendimden Geçtim.....	128
4.5. Muhayyer Divan - Aşka Düşüm Can ü Dil Müft-i Civânân Oldu Hep.....	140
5. SONUÇ.....	162
KAYNAKLAR.....	171
ÖZGEÇMİŞ.....	172

GİRİŞ

Altı asırlık bir süre (13. yy. – 19. yy) Osmanlı tarihinde bulunan, varlığını sürdürdüğü dönemde önemli bir yere ve değere sahip olan Divan Edebiyatının, Cumhuriyet döneminden sonra bütün önemini yitirdiğini görmekteyiz. Oysa, daha önceki dönemlerde halk ve saz şairlerinin de bu edebiyattan etkilendiği görülmüş ve çeşitli bölgelerde saz şairlerinin kendi yörelerine ait melodi dokuları üzerine, bu edebi türü okuyarak halk müziğimiz içerisinde önemli bir yer almasını sağlamışlardır.

Divan eserleriyle öne çıkan yörelerimizden bir tanesi de Elazığ – Harput'tur.

Elazığ – Harput Müziği'yle, Türk sanat Müziği arasında bazı ortak yönlerin oluşu ve müziğinde aynı enstrümanları kullanıyor olması, bu konunun araştırılmasının nedenlerinden birisidir.

Türk Halk Müziğinde divan eserler ile ilgili daha önce bir çalışma yapılmamış olması ve Türk Sanat Müziğindeki divan eserlerle ilişkisinin olup olmadığı konusunun ilgimi çekmesi nedeniyle bu konu seçilmiştir.

Konuda, sadece nota olarak değil, müzik cümleleri, ritmik değerleri ve müzikal varyantları bakımından inceleme ve karşılaştırma yapılarak ortak noktaları ortaya çıkarılmış ve bu konuda bir çalışma yapmak isteyenlere bir kaynak teşkil etmesi istenmiştir.

1. DİVAN EDEBİYATI

“Kendine özgü bir sanat anlayışı, sınırlı bir duygu ve ve şiir dünyası, sanatlı bir dili, islâm dini ve tasavvufa dayalı bir düşünce örgüsü bulunan şekilci, kuralcı ve idealist Türk Edebiyatına divan edebiyatı denir.

Bu edebiyat, yüksek bir değer taşıması, yer yer duru ve muhteşem örnekler ortaya koyması, ruha hitap eden yüksek duygu ve heyecanlarıyla, ifadesindeki güzellik ve sağlam diliyle, bütün o güzelliğini ortaya çıkaran beyit yapısıyla, yoğun sanat gücü ve söyleyişle altı asrı aşkın bir zaman, Osmanlı toplumundaki sanat zevkinin en seçkin ve büyük bölümünü oluşturmuştur.

Divan edebiyatı, Türklerin Müslümanlığı kabul etmelerinden sonra İslam medeniyetinin bilim, inanç ve kuralları etkisinde ortaya koydukları edebiyat türüdür. “İslâmi Edebiyat, Yüksek Zümre Edebiyatı, Havâs Edebiyatı, Saray Edebiyatı, Enderun Edebiyatı, Klâsik Edebiyat, Eski Edebiyat” gibi adlarla da anılan bu edebiyat en yaygın bir kullanımla Divan Edebiyatı adıyla anılmış ve yaygınlaşmıştır. Bunun nedeni şairlerin manzumelerini topladıkları eserlere Divan denilmesidir.¹ Daha önceleri herhangi bir konu ile ilgili olarak yazılmış eserlere bu ad verilmiş, kelimenin bu anlamı zamanla daralmış ve içinde seçme şiirlerin olduğu kitaplar divan ismini almıştır. Şairlerin bu tür eserlerine de Divan – ı Hafız (Hafız Divanı), Divan-ı Fuzûlî (Fuzûlî Divanı), Divan-ı Rahmî (Rahmî Divanı) gibi isimler verilmiştir.²

1.1. Divan Şiirinin Özellikleri

Divan şiiri kurallarını Arap ve İran edebiyatından alan aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Nazım birimi beyittir. Dili, Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalarla dolu Osmanlıca denilen yazı dilidir.

Divan şiirinde kadercî bir dünya görüşü egemendir. Şairler, dünyanın geçici olduğundan, feleğin cerrinden, zamanın kötülüğünden yakınırırlar. Divan şiirinde ustalık, benzetmeler yapmak, yeni sanatlı değişler yaratmak, kalıplaşmış anlamlı

¹ PALA, İskender, Divan Edebiyatı, Kapı Yayınları, İst., 2004 s. 5-

² a.g.e. s. 49 - 50

sözcükleri yeniden kullanmaktır. Bu nedenle şair, özden çok söyleme biçimine önem verir.³

Bu edebiyatta kullanılan bazı ortak kalıplar vardır. Bu kalıpların dışına çıkılmaz. Bunların başında âşık-maşuk-aşk üçgeni gelir. Bunlara bazen rakip de eklenebilir. Bu şiirde aşk esastır. Gerek ilahî, gerekse beşerî aşkı andıran plâtonik aşk, hemen hemen birçok beytin esasını oluşturur. Yani Divan şairi daima âşıktır. Sevilen ise her zaman vefasız ve cefakârdır. Üstelik âşığın rakipleri vardır. Sevilen tek, seven yüzlerce. Söz konusu olan aşk, asla ilacı bulunmayan bir derttir. Gerçi buna dert de denmez. Çünkü divan şairi bu durumdan mutlu olur. Bu derdin çaresi yine derdin kendisidir. Dolayısıyla tabibin yapacağı bir şey yoktur.

Sevilen ay parçasıdır, zaman zaman güneştir. Boyu Tuba ağacı, yahut servi, saçları sümbül veya misktir. Yanakları gül ya da lâleyi andırır. Gözler nergis gibi baygın bakar. Kaşları yay, kirpikleri oktur. Gamzesi kılıç veya hançer olup âşığın bağrına saplanır. Dudaklar hokka yahut mücevher kutusudur. Dişler ise bu kutu içindeki incilerdir. Yine dudak bir nokta kadar küçük, bazen hiç yoktur. Bu dudak abıhayat bağışlar. Ondan bir kere içen bir daha ölmez; ama içebilen olmamıştır. Çünkü o daima nazlanır. Vaat eder, ama sözünde durmaz. Örnekleri çoğaltılabilecek bu kurallar bütün şairlerce bilinir ve uygulanır. Bu çerçevenin dışına taşan şair yoktur.⁴

Aşağıda Harputlu Rahmî Dîvânından, bir divan şiiri örneği ve Türkçe açıklaması verilmiştir.

³ <http://www.aruz.com>

⁴ a.g.e. s. 7-8

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

- 1 *Çeşm-i gammâz füsûn-sâzı cefâ eyler bana
Lîk ağyâra demez râzı vefâ eyler bana*
- 2 *Sîne girmiş gamze-i yâre gönül bin zahm yer
Sonra gelmiş de kazadan iştikâ eyler bana*
- 3 *Gayra sarf etmektedir kâlâ-yı ihsanın felek
Bir palâs-ı nâ-murâdîden ridâ eyler bana*
- 4 *Ben garîb üftâde-i kûy-i firâk ü mihnetim
Tâlim mihr ü hevâyı reh-nümâ eyler bana*
- 5 *Hasta gönlüm nabzına-bakmış tabîb~i derd-i 'aşk
Sînem üzre dağlar açmış deva eyler bana*
- 6 *Sohbetim ağyârile şimdi enîsimdir rakîb
Bahtı gör bîgâneyi hep âşinâ eyler bana*
- 7 *Ser-nüviştimdir benim derd ü belâ-yı hicr-i yâr
Rahmiyâ neylerse hep kilik-i kaza eyler bana*

- 1- Büyüleyen, fitne çıkararak gözleri bana eziyet eder. Fakat (buna rağmen) vefalı davranır, sırrımı başkasına söylemez.
- 2- Göğüs yârin yan bakışından isabet almış, binlerce yara yemiştir. Sonra da gelmiş bana kaza (okundan) şikayet eder.
- 3- Felek, iyilik kumaşını başkalarına harcamaktadır. Bana da muradına erememe çulundan hırka yapar.
- 4- Ben ayrılık ve zahmet köyünün düşkünü kimsesiz bir zavallıyım. Taliim sevgi ve arzuyu bana yol gösterici kılar.
- 5- Aşk derdinin tabibi hasta gönlümün nabzına bakmış. Göğsümün üstünde yaralar açmış ve bana ilaç yapmaktadır.
- 6- Arkadaşlığım yabancılarladır ve şimdi düşmanım dostumdur. Talii gör ki, hep yabancıyı bana dost yapmaktadır.
- 7- Ey Rahmî! Yazılarım başı sevgiliden ayrılığın dert ve sıkıntısını anlatır. Ne yaparsa bana hep kaza kalemi yapar.

1.2. Halk Edebiyatında Divan

“Türkler İslamiyet’ten sonra, İslam medeniyetinin okulu sayılan medreseleri kurmuşlardır. Türk aydınları, medreselerde okuyarak yetişmiş ve Türk dili yanında Arap ve Fars dillerini de öğrenmişlerdir. İlmi ve edebi eserlerde çoğunlukla bu dil kullanılarak, Arapça'yı kültür, Farsça'yı ise edebiyat dili olarak seçmişlerdir.

Arapça ve Farsça dillerinin kelimeleri, kültür - sanat terimleri ve kurallarıyla kaynaşmış, ve böylece yeni bir aydınlar dili ortaya çıkmıştır. Bu zümre, dil ve kültür bakımından olduğu gibi, yaşam bakımından da çoğunluğu oluşturan Halk'tan farklı bir yaşama sahiptir. Böylece ayrı dünyalarda yaşayan bu iki zümrenin de, birbirinden ayrılan dili ve edebiyatı olmuştur.

a. Yüksek zümre edebiyatı

b. Halk edebiyatı

Bunların ilki okumuşların diğeri ise okumamışların edebiyatıdır. Ancak sonraları bu iki edebiyat arasında hem halktan sayılıp hem de okumuş olanların oluşturduğu bir başka kültür daha meydana çıkmıştır. Bu büyük yığınlar şeklinde tekkelerde toplanan tarikatçıların meydana getirdiği tasavvuf edebiyatıdır.

Böylelikle bu üç ayrı edebiyat türü, şiirde de kendini göstermiştir.

Yüksek zümredekiilerin söyledikleri şiire Divan Şiiri,

Halk'tan kişilerin söylediği şiire, Halk Şiiri,

Tarikatçıların söyledikleri şiirlere ise Tasavvuf Şiiri adı verilmiştir.”⁵

Halk şiiri, her ne kadar bir gelenek şiiri gibi gözükse de, çağın ruhunu taşımıştır. 18.- 19. yüzyıllardan günümüze kalan cönklerde, okuma yazma bilen halk kesimindeki kişilerin derledikleri defterlerde, ünlü divan şairlerinin şiirlerine rastlanmıştır. Bundan da halkın divan şiirini takip ettiği anlaşılmaktadır.⁶

Divan tarzında ilk Türkçe eseri Azerbaycan Türk şairlerinden Ali Ağa Vâhid yazmıştır. Vâhid kültür hizmetlerinde, Farsça bilmediği halde bilenlerle biraraya gelerek Fuzûli ve diğer Farsça yazan şairlerin gazellerini, Azeri türkçesine tercümede büyük hizmet vermiş bir kişi olarak bilinir. Bu gibi çevirilerde şairliğinden istifade edilmiştir.

Vâhid tam anlamıyla halk şairidir. Gazel, koşma, destan, mahnı ve çeşitli türlerde yazmıştır. Türkçe'yi en iyi kullanan şair olarak bilinir. En büyük özelliği, ağıdalı olan Farsça gazel türünde ve tekniğinde yenilik getirmiş olmasıdır.

⁵ ÖNALDI, Doç Dr. Şenel, İTÜ.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nazariyat ve Solfej Ders notları, İst., 1990

⁶ ARTUN, Prof. Dr. Erman. Türk Halk Edebiyatına Giriş, Kitabevi, s.8, İst. Ağustos 2004

Vahid, gazel tekniğinde halk kelimelerini kullanmıştır. Bilindiği gibi gazel, divan edebiyatının içinde bulunan ve divan şiirinde büyük önem taşıyan en yaygın nazım şekillerindedir. Divan şiirinde, Ali Ağa Vâhid'e ait örnek bir gazel aşağıda verilmiştir.

*Mûsige meclisinin türfe alemetleri var
Gûş gıl gör nece cansûz hikâyetleri var*

*Mûsige zevgine ol kes ki degüldür vâgîf
Bu busâtin ne bilir kim ne şerâfetleri var*

*Târ' ı beyhûde hesab etme, eger ârif isen
Gör ki mehrûler elidnen ne şikâyetleri var*

*O da bir zülfi siyah dilberin âlâdesidir
Ki sedâsında perîşanlığ işaretleri var*

*Hâr zannetme sagın, mûsige hâdimlerini
Onların zevgine gir, gör ne nezâketleri var*

*Mûsige gam dağdır zevk verir insâna
Derk gılmaz bunu onlar ki, sefâhetleri var*

*Şâirin, mûsige hâdimlerinin, ressamın
İnce digetle düşün, gör, ne; mehâretleri var*

*Mûsige zevgi, Hülâgü' lere tesir etmiş
Onu târihi, düşün , gör ne rivâyetleri var*

*Bâzı nâdan ne bilir mûsige sevgin Vahid;
Çünkü câhildiler, oldugca cehâletleri var.*

Bu gazel azeri ağzına göre yazılmıştır. Gazel Segâh makamındadır. Zaur Rıza tarafından plâğa okunmuştur.⁷

⁷ ÖNALDI, Doç. Dr. Şenel, "V. Milli Türkoloji Kongresi" notları. Bant, kaset ve plak arşivi.

1.3. Türk Sanat Müziğinde Divan

Kafiye ve biçim düzeni bakımından divan edebiyatındaki gazele benzeyen bir halk şiiri türüdür. Güftesi bu şiirlerden seçildiği için bestenin formuna da divan denir.

Divanlar düyek usulünde bestelenir. Esere mutlaka aranağme ile girilir ve bunu şiirin ilk mısrası izler. Bu icra şekli her bendden sonra aranağmelerle devam eder. Arada solistin okuduğu ritimsiz bölümler de vardır.

Divanlar genellikle bestelendikleri makamın adı ile anılırlar. En tanınmış divanlar Muhayyer Divan, Şehnaz Divan ve Hicaz Divandır. Divan için seçilen şiirler aruz vezninin Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün kalıbı ile yazılmıştır.⁸

1.4. Türk Halk Müziğinde Divan

Âşıklar arasında “divânî” adı ile bilinen divan, âşık edebiyatı nazım şekillerinden olup, aruzun Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün kalıbı ile yazılmış şiirlerinden meydana gelmiştir. Bu tür, âşıkların divan şairlerine özenmelerinden doğmuştur.⁹

Divan eserlere, divan ayağı adı verilen ara sazıyla girilmektedir. Divanların giriş bölümlerinde ve aralarda melodiye hazırlık olması açısından herhangi bir sazla yapılan sözsüz ezgi kalıbına “Divan Ayağı” denilir. Divan ayağı yer yer serbest olduğu gibi ritimli de olabilmektedir.

Türk Halk Müziğinde divan eserler; Elazığ – Harput, Şanlıurfa, Diyarbakır, Erzurum, Ankara, Kastamonu, Konya, Azerbaycan, Kerkük ve Kayseri gibi çeşitli yörelerimizde karşımıza çıkmaktadır.

Bu bölümde Elazığ – Harput yöresine ait divan eserler incelenmiştir.

⁸ KÖRÜKÇÜ, Yrd. Doç. Çetin, Hürriyet Gaz. Ve Mat. Yay., s.183-184, İst., 1998

⁹ ARTUN, Prof.Dr.Erman. Türk Halk Edebiyatına Giriş, Kitabevi, s.79, İst. Ağustos 2004

2. ELAZIĞ – HARPUR TARİHİ

2.1. İlçenin Tarihi, Coğrafi ve Sosyal - Kültürel Durumu

Tarih öncesi dönemden başlayarak, çeşitli uygarlıklara yerleşim yeri olan, Elazığ'ın tarihi, Harput tarihi olarak incelenmektedir. Zira Elazığ İli, M.Ö. 3000'li yıllarda kurulduğu sanılan, Harput kentinin ovadaki devamıdır.

Bu yörede tarihçe bilinen en eski kavim Huri'lerdir. Daha sonra önemli uygarlıklardan, sırası ile Hititler, Urartular, Romalılar, Bizanslılar, Sasaniler, Azeri Türkleri ve Araplar bölgede egemen olmuşlardır.

Malazgirt Zaferinden sonra (1087 yılında) Türk egemenliğine giren Harput, önce Çubukoğulları, sonra Artukoğulları, Selçuklular, Dulkadiroğulları ve Akkoyunlular elinde kalmış, 1515 yılında Yavuz Sultan SELİM tarafından Osmanlı İmparatorluğuna katılmıştır. Mezra denilen bugünkü yerleşim yerine 1834'de taşınan Elazığ' a 1862 yılında Abdulaziz' in Valilerinden İsmail Paşa tarafından Mamuret-ül Aziz ismi verilmiştir. Zaman içinde bölgeye eyalet merkezliği yapan şehre 1937 yılında Atatürk tarafından tahıl ambarı bolluk ve bereket anlamına gelen El'azık adı verilmiş olup, zamanla Türkçe ses uyumuna uygunluğu ve söyleniş kolaylığı nedeniyle Elazığ olarak kullanılır olmuştur.

Elazığ, Doğu Anadolu Bölgesinin Güney Batısında ve yukarı Fırat havzasında yer almakta olup, Doğuda Bingöl, Batıda Malatya, Güneyde Diyarbakır, Kuzeyde Tunceli ve Kuzeybatıda da Erzincan topraklarıyla çevrilidir.

Coğrafi konumu itibariyle, Doğu Anadolu Bölgesini Batıya bağlayan yolların kavşak noktasında bulunmaktadır.

Yüzölçümü 8.455 km²' si kara, 826 km²' si baraj ve doğal göl alanları olmak üzere toplam 9.281 km²'dir. Denizden yüksekliği 1067 metre olan Elazığ'ın, yeryüzü şekilleri açısından topraklarını dağlık alanlar, platolar ve ovalar oluşturmaktadır.

İl Sınırları içindeki en önemli akarsu kaynağı Fırat ve kollarıdır. 86 km² yüzölçümü olan Hazar Gölü, İl merkezine 30 km mesafededir. Ayrıca Elazığ, Keban, Karakaya, Kralkızı ve Özlüce gibi önemli baraj gölleri ile çevrilidir.

Geçmişte karasal iklimin hüküm sürdüğü Elazığ, yapılan ve yapılmakta olan barajların etkisi ile ılıman bir iklime geçiş yapmıştır.¹⁰

¹⁰ <http://www.elazig.gov.tr/tr/elazig>

Harput ve yöresi, Anadolu'nun en eski yerleşme birimlerinden biridir. Nitekim, Fırat Irmağı'nın çizdiği büyük yay içinde, sulak ve verimli bir ova üzerinde bulunması, doğal kaya sığınakları, kara ve su hayvanlarının bolluğu nedeniyle yöre, Paleolitik (Yontma Taş Devri M.Ö. 10.000) dönemden beri, yerleşme alanıdır. Elazığ ve yöresinin yazılı tarihinin Hitit tabletlerindeki bilgilerle aydınlatıldığı görülmektedir. M.Ö. 2000'lerde yörenin İşuva adıyla anıldığı belirlenmiştir.

M.Ö. 12. – 7. yüzyıllar arasında yöreye merkezi Van (Tuşpa) olan Urartular hakim olmuştur. Urartu dönemi ile ilgili olarak, Harput Kalesi başta olmak üzere, Altınova Norşuntepe'de ortaya çıkarılan Urartu yerleşmesi, Palu Kalesi, Karakoçan (Bağın) ve İzoli (Kuşsarayı)'ndaki çivi yazılı kitabeler yöredeki Urartu hakimiyetini açıkça ortaya koymuştur. Daha sonra bölgede Medler, Persler, Romalılar, Bizanslılar ve Arapların değişik dönemlerde egemen oldukları görülmektedir.

1085 yılında Çubuk Bey tarafından fethedilen Harput'ta Çubukoğulları Beyliği kurulmuştur. Türkler tarafından alınmasına kadar sadece müstahkem bir kale hüviyetinde kalan Harput, Türklerle beraber büyüyen bir şehir haline gelmiştir.

Çubukoğulları Beyliği'nin ömrü uzun sürmemiş, 1110 yılında Artuklu Belek Behram, Harput ve yöresini ele geçirerek Artukoğulları dönemini başlatmıştır. Belek Gazi, Haçlı seferlerine karşı büyük mücadeleler vermiştir.

Artuklu hanedanına, 1234 yılında I. Alaaddin Keykubad tarafından son verilmiş, Harput bu tarihten itibaren Türkiye Selçuklu Devleti'nin hakimiyeti altına girmiştir. Köseadağ Savaşı'ndan sonra Harput, 1243'te İlhanlılar tarafından zaptedilmiş, 1363'te Dulkadiroğullarının, 1465'te Akkoyunluların ve nihayet Çaldıran Savaşı'ndan sonra 1516 yılında Osmanlıların eline geçmiştir.

Coğrafi konumu itibariyle tarihin hemen her döneminde önemli bir yerleşim merkezi olan Harput, 1834'te doğu eyaletlerini ıslah etmek üzere görevlendirilen Reşid Mehmed Paşanın, ovada yer alan Agavat Mezrası'nı merkez haline getirmesiyle, Elazığ Vilayeti'nin merkezi de buraya taşınmıştır.

Yeni kurulan şehir önceleri eyalet ve bilahare vilayet merkezi olmuş, bir ara Diyarbakır Vilayeti'ne bağlı bir sancak haline gelmiştir. 1875'te müstakil mutasarrıflık, 1879'da tekrar vilayet olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında Malatya ve Dersim sancakları da buraya bağlanmış, 1921'de bu iki sancak Elazığ'dan ayrılmıştır.¹¹

¹¹ <http://www.elazig.gov.tr/tr/elazig/tarih.asp>

2.2. Harput ve Elazığ Etimolojisi

Asur ve Hitit yazılarında Harput' tan söz edilmektedir. Boğazköy'de bulunan Hititler' e ait çivi yazılı belgelerde Harput yöresine Işuva denildiği görülmektedir. M.Ö. 19. asırda bulunan Asurlar'a ait çivi yazılı Kapadokya metinlerinde Karpata adıyla geçen yerin Harput olduğu söylenmektedir. Urartular döneminde Harput' a Karberd denilmekte idi. “kar” taş, “berd” ise kale anlamına gelmektedir.

M.Ö. 13. yüzyıla ait Hitit çivi yazılı bir vesikada Harput, Harputtaş olarak adlandırılmıştır. Harputtaş, Harziuna ülkesinin dört şehriden birisi olarak gösterilmiştir. M.Ö. 8. ve 9.yüzyılda Hitit kitabelerinde Harput'a Harputtavanas denilmektedir. M.Ö. 900 – 650 yıllarında Urartular Harput' a Supani adını vermişlerdir. Eski Yunan ve Romalılar bu kelimeyi Suphane ya da Sofen şeklinde kullanmışlardır. Arap kaynaklarında Harput ve yöresi Hinzit, ermeni kaynaklarında ise Handzit olarak geçmektedir. Arap kaynaklarında İranlıların zapt ettikleri Ziata Castellum denilen yerin Harput'tan başka bir yer olmadığı, Ziyata kalesine Araplar' ın Hısn-ı Ziyat dedikleri, Ziyata' nın Ziyad'a benzetilmiş olduğu ve Castellumun' da Arapça kale manasına gelen Hısn kelimesinin karşılığı olduğu muhakkaktır.

Harput bir zamanlar bu şekilde isimlendirilmiş ve Hısn-ı Ziyat ismi yakın asırlara kadar devam etmiştir. Bazı bilginler Hısn-ı Ziyat isminin yalnızca kaleye verildiği , şehre ise Hartabirt denildiği ve Arapça' ya bu şekilde bazen de Hatr-el-Büyüt şeklinde geçtiği ifade edilmektedir.

Elazığ'ın Osmanlı Dönemindeki ilk adı Mezradır. Elazığ Sultan Abdulaziz zamanında bayındırlaştırılmış ve buraya Mamuret'ül Aziz yani Aziz'in yaptırdığı kent adı verilmiştir. Sonraları halkın ağızında daha kolay söylenebildiği için Elaziz olarak kullanılmıştır. 17 Kasım 1937'de Elaziz'e gelen Atatürk, şehrin adının Elazık olmasını istemiş, Atatürk'ün önerisi ve bakanlar kurulu kararı ile Elaziz, Elazık olarak değiştirilmiştir. Azık diyarı anlamına gelen bu kelime, söyleniş zorluğu nedeniyle 10 Aralık 1937' de bir bakanlar kurulu kararı ile bugünkü söyleniş şekliyle kabul edilmiştir.¹²

¹² <http://www.elazig.org>

3. ELAZIĞ – HARPUR DİVAN ESERLERİNİN İNCELENMESİ

3.1. Eserlerin Karşılaştırılmasında Uygulanan İnceleme Yöntemi

“Makam incelemesi sırasında, ezgideki ölçüler teker teker ayrılır. Serbest eserlerde ise cümle şeklinde ele alınır. Öncelikle belirli bir birim değer saptanır. Sözelimi bu birim değer onaltılık olarak seçildiğinde, her ölçüdeki onaltılık değer sayıları toplanır ve ayrı ayrı nota adlarıyla tabloda gösterilir. Daha sonra aynı not’a isabet eden onaltılıklar arda arda toplanır. Ortaya çıkan rakam, ezginin tamamındaki, her ayrı not’a karşılık olan değerlerin toplam sayısıdır.

Not değerleri, kendi aralarında şu formüle göre yüzde hesabına tabi tutulur:

Nota ismi = Not’un onaltılık değerler toplamı x 100 = Not’un yüzdesi

$$\text{Örnek:} \quad \text{SOL} = \frac{6}{425} \times 100 = 1.41 \quad \%1.41$$

Yani ezgi içinde SOL notunun yüzdesi, %1.41 demektir.

Diğer notlar da bu şekilde yüzdeleriyle belirlendikten sonra, en çok değere sahip olan not, ezgi içinde önem arzeden perdeyi gösterir.

Bilindiği gibi makamlarımızın her birinin ayrı ayrı özellikleri vardır. Bir makamı diğerinden ayıran en önemli unsurlardan biri, karar perdesi, bir diğeri de güçlü perdeleridir. Bu rakamların çokluğu ya da azlığına göre perdelerin teker teker önemi belirlenmiş olur. Hangisinin birinci derecede güçlü olduğu ortaya çıkar. Bütün bunları bir değer tablosunda rahatlıkla görebiliriz. Buna göre, makam incelemesini şu sıraya göre yaparız;

- a- Değer Belirlemesi
- b- Kadanslar
- c- Ezginin yapısı
- d- Ezginin Dizisi ve Aralıkları
- e- Seyri
- f- Müzik Cümlelerinin İncelenmesi
- g- Motif İncelemesi

- Melodik Varyantlar
- Ritmik Varyantlar
- h- Usul İncelemesi
 - Ezginin Usulü
 - Toplam Ölçü Sayısı
- 1- Ezginin Edebi İncelemesi
 - Ezginin Sözleri, kafiyesi, hece durağı
 - Nazım Türü

Birden fazla ezgi üzerinde, bu tablolar topluluğu üzerindeki yüzdeler toplamı, aynı perdede karar veren ezgilerin ortak perde derecelerini, açık bir şekilde gösterir. Aynı perdede karar veren makamlar hakkında genel hükümleri ortaya çıkarır.”¹³

¹³ AKDEMİR, Müslüm, İTÜ T.M.D.K. “ Malatya Arguvan Yöresi Din Dışı Ezgilerin İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, s.14, İst.1997

3. 1. 1. Elazığ Divanı / Uzun Hava “Bugün Dersin”

ELAZIĞ DİVANI BUGÜN DERSİN

NOTA: Şenel ÖNALDI
OKUYAN: Selehattin ERORHAN

BU GÜN DER SİN YA RIN__ DER__ SİN__ AĞ__ YA

3 RE__ E__ CA NIM__ DER__ Sİ NAM__ MAN__

5 BE Nİ HER GÜN__ AĞ__ LA TIP__ DA__

7 EL LE RE__ E__ CA NIM__ DER__

9 Sİ NAM__ MA__ BE Nİ HER GÜN__ AĞ__ LA TIP DA__

11 EL__ LE RE CA NIM__ DER__ Sİ NAM__ MAN__

14 AH AM__ MA NAM__ MA__ NA__ MAN__

17 YAV Rİ BÜL BÜ LÜ GÜL__ SEV__ Dİ Rİ RAM__ MAN__

2

20

O ĞUL DİL BE Rİ DİL SEV Dİ RİR RAM MAN

25

O ĞUL DÜN YA YA SUL TA NOL SAN

28

SUL TA NI DİL SEV Dİ RİR RAM MAN

3.1.1.1. Değer Belirlemesi

Değerler Tablosu

Bölümler	Mi	Fa#	Sol	La	Si	Do	Re	Mi	Fa#	Sol	La
1								2 ½	9	17 ½	
2							1	8	14 ½	17½	5
3								6	10	20	5
4								6	11½	12½	2
5		1	2	8	1	1	2	6	6	14	5
6	6	11	9	5							
7									6	20	6
8								4	12	14	20
9				4	4	4	4	4	10	16	24
10		8	12	18							
YEKÜN	6	20	23	35	5	5	7	36½	79	131½	67

Derece Sıralaması

SOL	=	131 ½
FA#	=	79
LA	=	67
Mİ	=	36 ½
LA	=	35
SOL	=	23
FA#	=	20
RE	=	7
Mİ	=	6
Sİ	=	5
DO	=	5

Ezginin tamamındaki değerler toplamı

$$131\frac{1}{2} + 79 + 67 + 36\frac{1}{2} + 35 + 23 + 20 + 7 + 6 + 5 + 5 = 415 \text{ onaltılıktır.}$$

Ezgi içindeki perdelerin oranlaması şöyledir.

Mİ	=	6 X 100 / 415	=	%1.44
FA#	=	20 X 100 / 415	=	%4.82
SOL	=	23 X 100 / 415	=	%5.54
LA	=	35 X 100 / 415	=	%8.43
Sİ	=	5X 100 / 415	=	%1.20
DO	=	5 X 100 /415	=	%1.20
RE	=	7 X 100 / 415	=	%1.69
Mİ	=	36½X 100 /415	=	%8.79
FA#	=	79 X 100 / 415	=	%19.03
SOL	=	131½ X 100 /415	=	%31.69
LA	=	67 X 100 / 415	=	% 16.14

3.1.1.2. Kadanslar

Tam Kadans	=	Sol
Yarım Kadans	=	Fa#
Yarım Kadans	=	La
Yarım Kadans	=	Mi

3.1.1.3. Ezginin Yapısı

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

2. Derece Güçlü
1. Derece Güçlü
3. Derece Güçlü

3.1.1.4. Ezginin Dizisi ve Aralıkları

T Y T E E T T T Y T

T	=	9	Koma (Tam Aralık)
Y	=	4 ~ 5	Koma (Yarım Aralık)
E	=	6 ~ 7 ~ 8	Koma
A	=	12 ~ 13	Koma

3.1.1.5. Ezginin Seyiri: İnici

3.1.2. Müzik Cümlelerinin İncelenmesi

ELAZIĞ DİVANI BUGÜN DERSİN

NOTA: Şenel ÖNALDI
OKUYAN: Selehattin ERORHAN

BU GÜN DER SİN YA RIN__ DER__ SİN__ AĞ__ YA

3 RE__ E__ CA NIM__ DER__ Sİ NAM__ MAN__

5 BE Nİ HER GÜN__ AĞ__ LA TIP__ DA__

7 EL LE RE__ E__ CA NIM__ DER__

9 Sİ NAM__ MA__ BE Nİ HER GÜN__ AĞ__ LA TIP DA__

11 EL__ LE RE CA NIM__ DER__ Sİ NAM__ MAN__

14 AH AM__ MA NAM__ MA__ NA__ MAN__

17 YAV Rİ BÜL BÜ LÜ GÜL__ SEV__ Dİ Rİ RAM__ MAN__

2

20

O ĞUL DİL BE Rİ DİL SEV Dİ RİR RAM MAN

25

O ĞUL DÜN YA YA SUL TA NOL SAN

28

SUL TA NI DİL SEV Dİ RİR RAM MAN

3.1.4. Usul İncelemesi

3.1.4.1. Ezginin Usulü : Ezgide serbest usul görülmektedir. Herhangi bir usul kalıbı oluşturulamaz. Bu tür ezgilere “ Uzun Havalar “ denilmektedir.

3.1.4.2. Toplam Ölçü Sayısı : Ezginin tamamı serbest (uzun hava) usulle hareket ettiği için ölçülendirmek mümkün değildir.

Not: Ezgi serbest usullü olduğu için soru ve cevap cümlelerini gösteren bölümlerine göre incelemelerimizi yapabiliriz.

3.1.5. Ezginin Edebi İncelemesi

Ezgininin Sözleri	Kafiyesi
Bugün dersin yarın dersin ağyâre canım dersin	a
Beni hergün ağlatıp da ellere canım dersin	a
Bülbülü gül sevdire dilberi dil sevdire	b
Dünyaya sultan olsan sultanı dil sevdire	b

Nazım Türü : Halk edebiyatındaki “divân” şekillerindedir

3.2. Harput Divanı “Gitti Gam Çünkü Visal-i Yar-ı Geldi Hatıra”

HARPUT DİVANI

ARNAĞME 1974 HARPUT

5

14 SERBEST

GIT TİM GAM ÇÜN KÜ Yİ SA LI YA A

20

RI GEL Dİ HA TI RA VAY VAY

23 ARNAĞME

29

36 SERBEST

NEY LE YİM GAM DEN BE DE EL AĞ YA RI

40 ARNAĞME

GEL Dİ HA TI RA

3.2.1. Değer Belirlemesi

3.2.1.1. Ezgide Usullü (ölçülü) Bölümlere Ait Değer Tablosu

ÖLÇÜLER	SOL	LA	Sİ	DO	RE	Mİ	FA #	SOL	LA	Sİ
1		2				6				
2						6	3	4		
3		2				6				
4					1		3	3	1	
5		2				6				
6				1	3	3				
7				2	6					
8				1	4	3				
9			½	1 ½	6					
10				1	4	3				
11					6			2		
12		4			4					
13						6				
14		2				6				
15						6	3	4		
16		2				6				
17					1		3	3	1	
18		2				6				
19				1	3	3				
20				2	6					
21				1	4	3				
22			½	1 ½	6					
23			1	4	3					
24					6			2		
25		4			4					
26						6				
27		1		3	3	1				
28	1	½	2 ½	4						
29		2	2	2	2					
30					2	4			2	
31					2	2	1	3		
32			2	3	2	1				
33	2	2	2	2						
34		6					1	1		

ÖLÇÜLER	SOL	LA	Sİ	DO	RE	Mİ	FA #	SOL	LA	Sİ
35									6	
36							1	2	5	
37							1	2	5	
38							2	4	2	
39					2	4	2			
40							2	4	2	
41					2	4	2			
42						2	2	2	2	
43					2	2	2	2		
44						6	1	1		
45									6	
46									8	
47									8	
48							2	3	3	
49							4	4		
50							2	3	3	
51							4	4		
52							2	3	3	
53					2	4	2			
54						6				
55		6								
YEKÜN	3	26 ½	9 ½	27	87	114	45	56	55	-

Ezgide Usullü (Ölçülü) Bölümlere Ait Derece Sıralaması

Mİ	=	114
RE	=	87
SOL	=	56
LA	=	55
FA#	=	45
DO	=	27

LA	=	26 ½
Si	=	9 ½
SOL	=	3

Ezginin usullü (ölçülü) bölümünde perdelerin oranlaması şöyledir.

SOL	=	3 X 100 / 423	=	% 0,70
LA	=	26 ½ X 100 / 423	=	% 6,26
Sİ	=	9 ½ X 100 / 423	=	% 2,24
DO	=	27 X 100 / 423	=	% 6,38
RE	=	87 X 100 / 423	=	% 20,56
Mİ	=	114 X 100 / 423	=	% 26,95
FA#	=	45 X 100 / 423	=	% 10,63
SOL	=	56 X 100 / 423	=	% 13,23
LA	=	55 X 100 / 423	=	% 13

3.2.1.2. Ezgide Usulsüz (ölçüsüz) Bölümlere Ait Değer Tablosu

BÖLÜMLER	SOL	LA	Sİ	DO	RE	Mİ	FA #	SOL	LA	Sİ	DO
1				3 ½	13 ½	29	6	10	3		
2			2	10	18	18					
3					2	4	3	6	24	1	
4					2	4	3	8	22	1	
5	1	12	3	11	13	9					
6		9	7	10	12	2	3 ½	2 ½	6	1	1
YEKÜN	1	21	12	34 ½	60 ½	66	15 ½	26 ½	55	3	1

Ezgide Usulsüz Bölümlere Ait Derece Sıralaması

Mİ	=	66
RE	=	60 ½
LA	=	55
DO	=	34 ½
SOL	=	26 ½
LA	=	21
FA#	=	15 ½
Si	=	12
si	=	3
SOL	=	1
DO	=	1

Ezginin usullü (ölçülü) bölümündeki değerler toplamı

$$114 + 87 + 56 + 55 + 45 + 27 + 26 \frac{1}{2} + 9 \frac{1}{2} + 3 = 423 \text{ onaltılık,}$$

usulsüz bölümündeki değerler toplamı ise;

$$66 + 60 \frac{1}{2} + 55 + 34 \frac{1}{2} + 26 \frac{1}{2} + 21 + 15 \frac{1}{2} + 12 + 3 + 1 + 1 = 296 \text{ onaltılıktır.}$$

Ezginin usulsüz (ölçsüz) bölümünde perdelerin oranlaması şöyledir.

SOL	=	1 X 100 / 296	=	% 0,33
LA	=	21 X 100 / 296	=	% 7,09
Sİ	=	12 X 100 / 296	=	% 4,05
DO	=	34 ½ X 100 / 296	=	% 11,65
RE	=	60 ½ X 100 / 296	=	% 20,43
Mİ	=	66 X 100 / 296	=	% 22,29
FA#	=	15 ½ X 100 / 296	=	% 5,23
SOL	=	26 ½ X 100 / 296	=	% 8,95
LA	=	55 X 100 / 296	=	% 18,58
Sİ	=	1 X 100 / 296	=	% 0,33
LA	=	1 X 100 / 296	=	% 0,33

3.2.1.3. Kadanslar

Tam Kadans :	La
Yarım Kadans:	Mi
Yarım Kadans:	Re

Ezginin tam kadansı “ La” perdesidir. Usullü ve usulsüz olarak incelediğimiz bölümlerde yarım kadans aynı oranlamayla “ Re” ve “ Mi” perdelerinde öne çıkmıştır. Bunların dışında farklı oranlarda yarım kadanslar şöyledir.

Yarım Kadans:	Do
Yarım Kadans:	Sol
Yarım Kadans:	Fa# şeklinde görülmektedir.

3.2.1.4. Ezginin Yapısı

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. Derece güçlü

2. Derece güçlü

3.2.1.5. Ezginin Dizisi ve Aralıkları

T T Y T T T Y T T Y

3.2.1.6. Ezginin Seyiri : İnici –Çıkıcı’dır.

3.2.2. Müzik Cümlelerinin incelenmesi

HARPUT DİVANI

ARNAGME 1974 HARPUT

5

14 SERBEST

GIT TIM GAM ÇÜN KÜ Yİ SA LI YA A

20

RI GEL Dİ HA TI RA VAY VAY

23 ARNAGME

29

36 SERBEST

NEY LE YİM GAM DEN BE DE EL AĞ YA RI

40 ARNAGME

GEL Dİ HA TI RA

2

SON

3.2.3.Motif İncelemesi

3.2.3.1. Melodik Varyantlar

Five staves of musical notation in treble clef, showing melodic variations. Each staff contains a sequence of notes with fingerings indicated by numbers above them.

- Staff 1: Notes with fingerings 6, 2, 4, 2, 4.
- Staff 2: Notes with fingerings 6, 2, 4, 2, 2, 2.
- Staff 3: Notes with fingerings 3, 9, 2, 3, 2, 2, 2, 4.
- Staff 4: Notes with fingerings 2, 2, 6, 3, 2, 2, 2, 5, 2.
- Staff 5: Notes with fingerings 3, 2, 5, 2.

3.2.3.2. Ritmik Varyantlar

Three staves of musical notation in treble clef, showing rhythmic variations. Each staff contains a sequence of notes with rhythmic values indicated by numbers above them.

- Staff 1: Notes with rhythmic values 10, 13, 22, 8, 2, 14, 8.
- Staff 2: Notes with rhythmic values 2, 5, 8, 33, 2, 7, 11.
- Staff 3: Notes with rhythmic values 3, 2, 8, 2.

3.2.4. Ezginin Usul incelemeesi

3.2.4.1. Ezginin Usulü

Ezgi usullü ve usulsüz olarak 2 farklı şekilde karşımıza çıkmıştır. Aranağme (saz) bölümü usullü olup 2/4 ‘ lük ana usulden meydana gelmiştir. Ezginin söz bölümlerine usulsüz girildiği için ölçü oluşturulamamıştır.

3.2.4.2. Ezgideki Toplam Ölçü Sayısı

Ezgide ölçülendirebildiğimiz bölümlerin toplamında 55 ölçü görülmektedir. Ölçülerin ezgi içerisindeki sıralanışı şöyledir. 1. Aranağmede 13 ölçü oluşmakta ve serbest (usulsüz) bölüme girilmektedir. 14. Ölçüden, 26. Ölçüye kadar 1. Aranağme tekrar edilmiş ve serbest (usulsüz) ezgiye girilmiştir. 2. Aranağmede, 27. ölçüden, 35. ölçüye kadar gelinmiş ve serbest ezgiye girilmiştir. 36. Ölçüden, 45. Ölçüye kadar 3. Aranağme oluşturulmuş ve yeni bir serbest ezgiye girilmiştir. 48. Ölçüden, 55. Ölçüye kadar 4. Aranağme oluşturulmuş ve ezginin son beyiti tamamen aranağmesiz serbest bir şekilde okunmuştur.

3.2.5. Ezginin Edebi İncelemesi

Ezginin Sözleri

Kafiyesi

Gitti gam çün / kü visâl- î / yarı geldi / hatıra

a

Fâ i lâ tün fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lün

Neyleyim gamden bedel ağyârı geldi hatıra

a

Azm-ı gülzar ettim amma dil hayal-ı yarda

b

Gülleri gördüm gül-i ruhsarı geldi hatıra

a

Seyri sahrayı çemen gayet füzûn etti gamım

c

Serve baktım kumeti dildar geldi hatıra

a

Nazım Türü: Divan edebiyatı nazım şeklidir.

3.3. İbrahimiye Divan – Merhem Koyup Onarma Sinemde Kanlı Dağı

İBRAHİMİYE DİVAN

Okuyan: HAFIZ OSMAN ÖGE

The musical score is written on a single staff in 2/4 time, starting with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The tempo is marked '2'. The lyrics are in Turkish and are written below the notes. The score includes several dynamic markings and performance instructions.

Lyrics:
 saz.....
 Serbest
 A ğam mer hem ko yup o nar
 na _____ si _____
 nem de kan lı da Et can can _____
 Ritm
 saz.....
 Ah _____
 Sün _____

İbrahimiye divan-2

dür me ös e lin le _____ yan dır di ğın ı ra
 sı ne det a mar. _____ e mar.
 a mar. _____ a mar. hı dam
 Ritm
 sar.....
 Serbest
 A ğam uy mus dı nu
 ne ğın ım _____ eb _____ ru der me hi
 Ritm
 nev kur ban _____ sar.....

İbrahimiye divan-4

The image shows a musical score for a piece titled "İbrahimiye divan-4". It consists of ten staves of music, each with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The music is written in a style that includes many slurs and accents, suggesting a specific performance technique. The lyrics are written below the staves, starting with "Serbest" and "Ah a ğam" on the sixth staff, and continuing with "ZÜSİ siyah sa nem ler ol muş se nin e si rin a man Of Of" on the subsequent staves.

2

2

2

2

2

2

Serbest

Ah a ğam

ZÜSİ siyah sa nem ler ol muş se nin

e si rin a man

Of Of

İbrahimiye divan-5

Aş kın da her bi ri nin öz
 zül fû boy nu ba ğı A man a
 man a man a
 man a man a man
 a man kur ban
 Taksim
 Kismet yol gösteriyor...
 Ah Dev ran
 ha va di sin den yok

İbrahimiye divan-6

pa ki miz Fu zu li — ah — Da —

rül e ma ni miz dir — mey — ha ne

ler bu ce ği — ne det a — mar — a — man —

yan cim — a — man — a — man —

Ölçüler	Sol	La	Si	Si b2	Do	Re	Mi	Fa	Fa#	Sol	La	Si b2	Do	Re	Mi
27	2	2				1	2	1							
28					2	2 ½	3 ½								
29	2	6													
30				2	2	1	2	1							
31		4			1/2	3 ½									
32							2	2							
33					2	2	2	2							
34						4	4								
35				2	2	2	2								
36					4	4									
37		2		2	2	2									
38	2	2				1	2	1							
39					2 ½	3									
40	2	6													
41				2	2	1	2	1							
42		4			½	3 ½									
43				4	4										
44	2	2		2	2										
45				4	4										
46	2	2		1	2	1									
47		2		2	1/2	2 ½	1								
48				2	2	3 ½									
49	2	6													
50				2	2	1	2	1							
51		4			1/2	3 ½									
52									2	2	2	2			
53										4	1	1 ½	2 ½		
54											8				
55						1	1		1	1	4				
56										3	3	2			
57									4	2	2				
58							2		2	3	1				
59							3	1	2	2					
60						4	2	2							

Ölçüler	Sol	La	Si	Si b2	Do	Re	Mi	Fa	Fa#	Sol	La	Si b2	Do	Re	Mi
61					2	2	3	1							
62					3	3	2								
63				4	2	2									
64		2		2	3	1									
65	2	2				1	2	1							
66				2	3	3									
67	2	5													
68				2	2	1	2	1							
69		4			1/2	3 ½									
70								2		2	2	2			
71										4	1	1 ½	1 ½		
72											8				
YEKÜN	31	87	2	72	100 ½	99	61	31	13	23	32	9	4	-	-

Ezgide Usullü (ölçülü) Bölümlere Ait Derece Sıralaması

DO	=	100 ½
RE	=	99
K.LA	=	87
Sİ b2	=	72
Mİ	=	61
LA	=	32
FA	=	31
K.SOL	=	31
SOL	=	23

FA #	=	13
Sİ b2	=	9
DO	=	4

Ezginin usullü (ölçülü) bölümünde perdelerin oranlanması şöyledir.

SOL	=	29 X 100 / 564,5	=	% 5,14
LA	=	78 X 100 / 564,5	=	% 13,82
Sİ	=	2 X 100 / 564,5	=	% 0,35
Sİ b2	=	70 X 100 / 564,5	=	% 12,40
DO	=	98 X 100 / 564,5	=	% 17,36
RE	=	94 ½ X 100 / 564,5	=	% 16,74
Mİ	=	59 X 100 / 564,5	=	% 10,45
FA	=	28 X 100 / 564,5	=	% 4,96
FA#	=	13 X 100 / 564,5	=	% 2,30
SOL	=	17 X 100 / 564,5	=	% 3,01
LA	=	21 X 100 / 564,5	=	% 3,72
Sİ b2	=	5 ½ X 100 / 564,5	=	% 0,97
DO	=	2 ½ X 100 / 564,5	=	% 0,44

Bölümler	Sol	La	Si	Si b2	Do	Re	Mi	Fa	Fa#	Sol	La	Si b2	Do	Re	Mi
33		8		14	11	10	4								
34		14		7	9	8 ½									
35	1	15		12	14	3									
YEKÜN	12 ½	90 ½	-	144 ½	177	168 ½	96 ½	56	1	51	-	39	31	15	1

Ezgide Usulsüz (ölçsüz) Bölümlere Ait Derece Sıralaması

K.DO	=	177
K.RE	=	168 ½
K.Sİ b2	=	144 ½
Mİ	=	96 ½
K.LA	=	90 ½
FA	=	56
LA	=	51
Sİ b2	=	39
SOL	=	34
DO	=	31
RE	=	15
K.SOL	=	12 ½
FA #	=	1
Mİ	=	1

Ezginin usullü (ölçülü) bölümündeki değerler toplamı;

$$31 + 87 + 2 + 72 + 100 \frac{1}{2} + 99 + 61 + 31 + 13 + 23 + 32 + 9 + 4 = 564,5 \text{ Onaltılık,}$$

usullü (ölçüsüz) bölümündeki değerler toplamı ise;

$$12 \frac{1}{2} + 90 \frac{1}{2} + 144 \frac{1}{2} + 177 + 168 \frac{1}{2} + 96 \frac{1}{2} + 56 + 1 + 34 + 51 + 39 + 31 + 15 + 1 = 917,5 \text{ Onaltılıktır.}$$

Ezgede usulsüz (ölçüsüz) bölümünde perdelerin oranlanması şöyledir.

SOL	=	$12 \frac{1}{2} \times 100 / 917,5$	=	% 13,62
LA	=	$90 \frac{1}{2} \times 100 / 917,5$	=	% 9,86
Sİ b2	=	$144 \frac{1}{2} \times 100 / 917,5$	=	% 15,75
DO	=	$177 \frac{1}{2} \times 100 / 917,5$	=	% 19,35
RE	=	$168 \frac{1}{2} \times 100 / 917,5$	=	% 18,36
Mİ	=	$96 \frac{1}{2} \times 100 / 917,5$	=	% 10,52
FA	=	$56 \frac{1}{2} \times 100 / 917,5$	=	% 6,16
FA#	=	$1 \times 100 / 917,5$	=	% 0,11
SOL	=	$34 \times 100 / 917,5$	=	% 3,70
LA	=	$51 \times 100 / 917,5$	=	% 5,56
Sİ b2	=	$39 \times 100 / 917,5$	=	% 4,25
DO	=	$31 \times 100 / 917,5$	=	% 3,38
RE	=	$15 \times 100 / 917,5$	=	% 1,63
Mİ	=	$1 \times 100 / 917,5$	=	% 0,11

3.3.1.1.3. Kadanslar

Tam Kadans: La

Yarım Kadans : Do

Yarım Kadans : Re

Yarım Kadans : Si b2

3.3.1.1.4. Ezginin Yapısı

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece 3. derece

2. derece

3.3.1.1.5. Ezginin Dizisi ve Aralıkları

T E E T T Y T T E E T T

3.3.1.1.6. Ezginin Seyiri : Çıkıcı-İnici

3.3.2. Müzik Cümlelerinin İncelenmesi

İBRAHİMİYE DİVAN

Okuyan: HAFIZ OSMAN ÖGE

2

saz.....

2

2

Serbest

A ğam mer hem ko yup o nar

2

na si

2

nem de kan li da şir can can

2

Ritm

saz.....

2

2

Ah

2

Şen

İbrahimiye divan-2

2
 dür me öz e lin le _____ yan dar di ğin qi ra
 1
 si ne det a mar _____ a mar
 1
 a mar _____ a mar hü dam
 2
 Ritm
 sar.....
 1
 2
 2
 Serrbest
 A ğam uy muş olu nu
 2
 na ğın lüm _____ eb ru der me hi
 2
 Ritm
 nev kur ban _____ sar.....

İbrahimiye divan-4

The musical score consists of ten staves of music. The first five staves are instrumental, featuring a melodic line with various rhythmic patterns and ornaments. The sixth staff begins with the word "Serbest" and includes the lyrics "Ah a ğam". The seventh staff continues with the lyrics "ZuĢ si si yah sa nem ler ol muĢ se nin". The eighth staff has the lyrics "e si rin a man". The ninth and tenth staves are instrumental, with the word "Of" appearing below the notes in both staves.

Serbest
Ah a ğam

ZuĢ si si yah sa nem ler ol muĢ se nin

e si rin a man

Of Of

İbrahimiye divan-5

2
 ————— Ağ kın da her bi ri nin öz
 zül fû boy nu ba ğı A man a ———
 ————— man a ————— man a
 man ————— a man ————— a man
 a man kur ban
 Takain
 Kismet yol gösteriyor...
 Ah Dev ran
 ha va di sin den ————— yok —————

İbrahimiye divan-6

2
pa ki miz Fu zu li ————— ah ————— Da —————

2
rül e ma ni miz dir ————— mey ————— ha ne

2
ler bu ca ğı ne det a man a man —————

2
yan dım a man a man —————

3.3.3. Motif İncelemesi

3.3.3.1. Melodik Varyantlar

The musical score consists of eight staves of music, each with a treble clef. The notes are annotated with numbers (1-12) indicating fingerings or specific notes. The patterns are as follows:

- Staff 1:** 30, 14, 25, 4, 3, 3, 11
- Staff 2:** 2, 7, 39, 16, 15, 15, 7, 6, 9, 8
- Staff 3:** 11, 3, 2, 2, 11, 2, 10, 3
- Staff 4:** 2, 7, 12, 12, 6, 2, 12, 5, 4, 3, 2
- Staff 5:** 2, 5, 2, 4, 6, 9, 2, 2
- Staff 6:** 2, 2, 2, 4, 8, 5, 3, 4, 4, 3
- Staff 7:** 5, 7, 2, 10, 2, 2, 2 (with a 3 under a slur)

3.3.3.2. Ritmik Varyantlar

The image displays three staves of musical notation, each representing a different rhythmic variation. The first staff contains eight measures with counts 113, 46, 9, 11, 79, 85, 51, and 23. The second staff contains seven measures with counts 7, 9, 5, 3, 9, 4, and 4. The third staff contains five measures with counts 3, 2, 5, 2, and a triplet of 2 over 3. The notation includes various note values and rests, with some measures featuring complex rhythmic patterns.

3.3.4. Usul İncelemesi

3.3.4.1. Ezginin Usulü

Ezgi usullü ve usulsüz olmak üzere 2 farklı şekilde oluşmuştur. Usullü olan bölüm 2/4 'lük ana usulden meydana gelmiştir.

3.3.4.2. Toplam Ölçü Sayısı

Ezginin ölçülendirilebilen bölümlerinde toplam 72 ölçü vardır.

3.3.5. Ezginin Edebi İncelemesi

Ezginin Sözlere

Kafiyesi

Merhem koyup /onarma / sinemde kan/lı dağı

a

Müs te fi lün fe û lün Müs te fi lün fe û lün

Söndürme öz elinle yandırdığın çırağı

a

Uymuş cünûna gönlüm ebruna der meh-i nev

b

Ne itibar ana kim seçmez karadan ađı

a

Zülf-i siyâh sanemler olmuş senin esirin

c

Aşkında her birinin öz zülfü boynu bağı

a

Devran havadisinden yok pâkîmiz Fuzûli

d

Dar-ül âmanımızdır meyhaneler bucağı

a

Nazım Türü: Divan Edebiyatı nazım şeklidir.

3.4. Nevruz Divan – Pembe-i Dağ-ı Cünun İçre Nihandır Bedenim

NEVRUZ DİVAN

Pembe-i Dağ-ı Cünun İçre Nihandır Bedenim

Ezbest

Saz.....

Ah pen-

be i da ğı cü nun- iç re ni han dır be de nim-

Ah- Di ri ol-

dulğa li ba sım -

bu dur öl sem ke fe nim me det a man a man a

man a man

man a man

Nevruz Divan-2

Ah... Ca ni 'ca nar... di le

nig... Ver ne mek ol maz

ey dil a man... a... man Ver ne

mek ol maz ey dil man a man...

Ah... Ne ni yaz

Nevruz Divan-3

ey le ye lim

ci ne se nin dir ne be nim

Se det a nan a nan yan din a nan a nan a

nan s man can

ca nim

Ah ba lam Tav ki senciri cü

nun da i re i dev let tir a nan

Nevruz Divan-4

a — man — a man —
 Ah nere va kin —
 be ni an dan a ya ra — sa fi te nin
 vay a man ey ey ey — ey ey be ni
 on dan a ya ra sa fi te nin ne det a man
 a man yan dım a man a man a man
 a man —

Nevruz Divan-5

Ah ah E de nem—
 ter ki Fu zu li— ko yun
 ya rin— ah—
 Va ta nim dar va ta nim dar va ta nim
 dar va ta nim me det a man a man a man ah—
 ah ah ah yarey—
 ey

3.4.1. Makamın İncelemesi

3.4.1.1. Değer Belirlemesi

Ölçüler	Sol	La	Si	Si b	Do	Re	Mi	Mi b	Fa	Fa #	Sol	La	Si	Si b	Do	Re
1				5	7	14		13		7	7					
2		8		4	14	12	4	1	4	3	1					
3						21		7		10	9 ½					
4						4 ½		3		12 ½	13	7				
5						6		9 ½		18	9					
6				3	5	20		9				4				
7		5		11	7	13		3		3	1	1				
8						22		11		10	10	2				
9						8		13		10	5	3				
10		4		13 ½	11 ½	12		3		1	1	1				
11										7	10	15				
12						3		8		7	12	4			4	
13						5		8		12 ½	17 ½	1				
14						2		16		14	7					
15						5		3		11	20	5				
16						15		16		8	11	4				
17				3	7	14		6		6	2					
18										6 ½	4	5		4 ½	3	
19								12		4 ½	12 ½	1				
20						7		10		6	4	2				
21				1	1	11		8		4	5					
22				5 ½	13 ½	12	2	2	5	8						
23		5		7	3	14		6		6	5					
24						15		13		9	7	2				
25				6 ½	12 ½	7 ½	4 ½		3 ½		1 ½	2				
26		2 ½		6	3	3 ½									18	
27											3	11		5	7	
28								7		11	5	5		2	2	1
29				6	21	14		5								
30	2	6		4	5	1					2	5		4	3	
31									2		6	11		4	4	

Ölçüler	Sol	La	Si	Si b	Do	Re	Mi	Mi b	Fa	Fa #	Sol	La	Si	Si b	Do	Re
32								3		6	13	5		1	1	
33						7 ½		12 ½		6 ½	8	1				
34				1	3	12		8 ½		5 ½	3 ½	½				
35		14		11	1	13		2		3	3					
36		4				2		8		5 ½	6	1				
37		5		12 ½	7	3		5		½	1	1				
38					5	12	16		8		4					
39				1	7	13 ½	15 ½		5		5					
40		2		6	6	2		3		9	2					
41				½	5	19		9 ½		3	4					
42		6		6			1	9	1	7	6					
43				6	10	5	4		8		4	6		1	1	
44		9		3	5	1										
YEKÜN	2	70 ½	-	122 ½	159 ½	351 ½	47	253	36 ½	241	250 ½	105 ½	-	21 ½	43	1

Ezgide Usulsüz Bölüme Ait Derece Sıralaması

RE	=	351 ½
Mİ b	=	253
SOL	=	250 ½
FA#	=	241
DO	=	159
Sİ b	=	122 ½
LA	=	105 ½
K.LA	=	70 ½
Mİ	=	47
DO	=	43
FA	=	36 ½
Sİ b	=	21 ½
SOL	=	2
RE	=	1

Ezguide bulunan perdelerin oranlanması şöyledir.

SOL	=	2 X 100 / 1705	=	% 0,111
LA	=	70 ½ X 100 / 1705	=	% 4,13
Sİ b	=	122 ½ X 100 / 1705	=	% 7,18
DO	=	159 ½ X 100 / 1705	=	% 9,35
RE	=	351 ½ X 100 / 1705	=	% 20,62
Mİ	=	47 X 100 / 1705	=	% 2,76
Mİ b	=	253 X 100 / 1705	=	% 14,84
FA	=	36 ½ X 100 / 1705	=	% 2,14
FA#	=	241 X 100 / 1705	=	% 14,13
SOL	=	250 ½ X 100 / 1705	=	% 14,69
LA	=	105 ½ X 100 / 1705	=	% 6,19
Sİ b	=	21 ½ X 100 / 1705	=	% 1,26
DO	=	43 X 100 / 1705	=	% 2,52
RE	=	1 X 100 / 1705	=	% 0,05

Ezginin değerler toplamı;

2 + 70 ½ + 122 ½ + 159 ½ + 351½ + 47 + 253 + 36½ + 241 + 250 ½ + 105 ½ + 21 ½
+ 43 + 1 = 1705 Onaltılıktır.

3.4.1.2. Kadanslar

Tam Kadans: La

Yarım Kadans : Re

Yarım Kadans : Mi b

Yarım Kadans : Sol

Yarım Kadans : Fa #

3.4.1.3. Ezginin Yapısı

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece güçlü
2. derece güçlü
3. derece güçlü
4. derece güçlü

3.4.1.4. Ezginin Dizisi ve Aralıkları

T Y T T Y A Y T Y T T

3.4.1.5 Ezginin Seyiri: İnici - çıkıcı

3.4.2. Müzik Cümlelerinin İncelenmesi

NEVRUZ DİVAN

Pembe-i Dağ-ı Cünun İçre Nihandır Bedenim

Erbest

Ses.....

Ah pen

be i da ğı cü nun— iç re ni han dır be de nim—

Ah— Di ri ol—

dul ğa lı ba sım —

bu dur ðl sem ke fe nim me det a man a man a

man — a man

Nevruz Divan-2

Ah... Ca na ca nar... di le

nig Ver ne mek ol maz

ey dil a man a man man Ver ne

mek ol maz ey dil man a man

Ah... Ne ni yaz

Nevruz Divan-3

ey le ye lîm.

ol ne se nin dir ne be nin.

Me det a nan a nan yan dan a nan a nan a

nan e nan cen

ce nan

Ah ba lam Tav ki zenciri oû

nun da i re i dev let tir a nan

Nevruz Divan-4

a — man — a man

Ah nere va kin

be ni an dan a yi ra — za fi te nin

vay a man ey ey ey ey be ni

an dan a yi ra za fi te nin ne det a man

e man yan di m e man a man a man

a man

Nevruz Divan-5

Ah ah E de mem—

ter ki Fu zu li— ko yun

ya rin— ah—

Va ta nim dir va ta nim dir va ta nim

dir va ta nim me det a man a man a man ah—

ah ah ah yarey

ey

3.4.3. Motif İncelemesi

3.4.3.1. Melodik Varyantlar

The image displays ten staves of musical notation, each representing a different melodic variant. The notation is in treble clef and includes various rhythmic values and fingerings. The fingerings are indicated by numbers 1-5 above the notes. The motifs are as follows:

- Staff 1:** Notes with fingerings 25, 49, 21, 23, 21, 6, 8, 2, 14, 16.
- Staff 2:** Notes with fingerings 27, 2, 3, 16, 11, 9, 2, 2, 8.
- Staff 3:** Notes with fingerings 7, 9, 9, 5, 5, 7, 2, 2, 2.
- Staff 4:** Notes with fingerings 7, 3, 10, 8, 4, 3, 4, 6.
- Staff 5:** Notes with fingerings 4, 4, 3, 3, 2, 2, 3.
- Staff 6:** Notes with fingerings 2, 3, 3, 2, 2, 3, 2, 3.
- Staff 7:** Notes with fingerings 2, 2, 2, 2, 7, 3, 2, 2.
- Staff 8:** Notes with fingerings 2, 2, 3, 2, 2, 2.

3.4.3.2. Ritmik Varyantlar

89 153 2 4 19 77

10 31 50 17 6 13

12 2 9 2 2 3

5 2 3 2 3

3 2 2 2

3.4.4. Usul İncelemesi

3.4.4.1. Ezginin Usulü

Ezginin tamamı serbest usulde yazılmıştır.

3.4.4.2. Toplam Ölçü Sayısı

Ezginin tamamı serbest usulde karşımıza çıktığı için herhangi bir ölçü oluşturulamamıştır.

3.4.5. Ezginin Edebi İncelemesi

Ezginin Sözleri

Kafiyesi

Pembe-i da/ğ-ı cünun iç/re nihandır /bedenim

a

Fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lâ tün fe i lün

Diri oldukça libasım, budur ölsem kefenim

a

Canı, canan dilemiş vermemek olmaz ey dil

b

Ne niza eyleyelim ol ne senindir ne benim

a

Tavk-ı zencir-i cünun daire-i devlettir

c

Ne reva kim beni andan ayıra za'f-i tenim

a

Edemem terk-i Fuzûli ser-i kûyun yârın

d

Vatanımdır vatanımdır vatanımdır vatanım

a

Nazım Şekli: Divan Edebiyatı nazım şeklidir.

3.5. Müstezat Divan – Hasretle Bu Şeb Gâh Uyudum Gâh-i Uyandım

Yöresi: HARPUT
Kaynak: Nihat KAZAZOĞLU

MÜSTEZAT DİVAN

Derleyen ve Notaya Alan:
Esat KABAĞLI

Has ret le bu şeb gah u

yu dun ga hi u yan dim..... hep ol ma

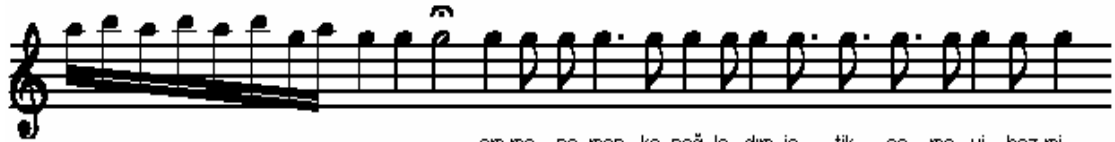
hi a.....n dim

ey len ce e dip ha bı ha ya li no ya lan dı.....

.....m ta sub ha da yan dim.....

dağ lar du ma nol du hal ler ya
kaş lar ke ma noi' du

ma nol du (SAZ)

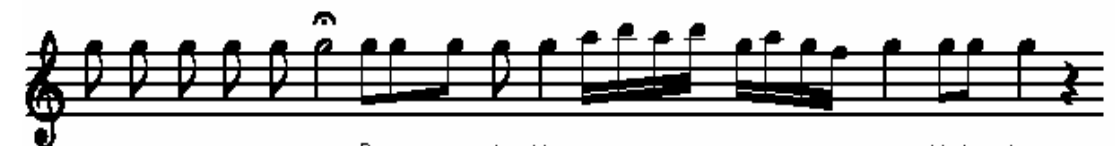
..... am ma na man ka nağ la dim iç tik çe me yi bez mi

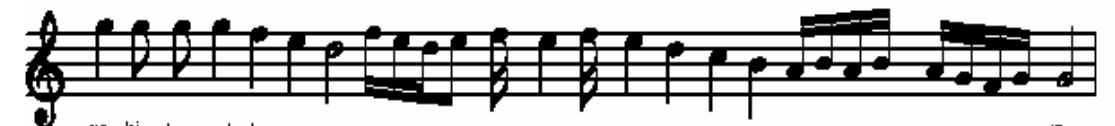
fi ra ki.....

..... biy mih ne ti sa ki

Pey ma ne gi bi ga hi do lup

ga hi bo şal dim

10
8

her ren ge bo ya.....n dım dağ lar du

ma no.....I du kaş lar ke ma no.....I du

hal ler ya ma no.....I du am ma.....

nan ma.....n am ma nım u ya.....n man

yan di..... m yan di.....

...m yan dım ya na sı.....n sen (SON)

am ma namma..... n nek tcy na yi ca..... n el da ga xap

deh ri da hej di..... m

ga..... k gu ha sa la.....

di..... m na ta ri ri li ni na va va ni na va

a ra..... n di.....

..... m bi..... n deri ha za..... n den

3.5.1. Makamın İncelemesi

3.5.1.1. Değer Belirlemesi

3.5.1.1.1. Ezgide Usullü (ölçülü) Bölümlere Ait Değer Tablosu

Ölçüler	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si	Do	Re	Mi	Fa	Fa#	Sol	La	Si	Do	Re	Mib	Mi	Fa
1				2	6	8													
2	2			13	3	2													
3				2	6	8													
4				9	5	4	2												
5				2	5	8	2	2											
6	2			13	3	2													
7												16							
8										4	14	2							
9							8	8	2			2							
10							4	4		2	5	3	2						
11												5	5	8					
12							2					12	3	2					
13												2	6	8					
14							2					13	3	2					
15												2	6	8					
16												9	5	4	2				
17												2	5	8	2	2			
18							2					13	3	2					
19												16							
20											4	14	2						
21							8	8	2			4							
22							2	7	9	2									
23						2	8	8	2										
24					2	8	8	2											
25					6	6	8												
26	2				13	3	2												
27												2	6	8					
28							2					13	3	2					
29												2	6	8					

Ölçüler	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si	Do	Re	Mi	Fa	Fa#	Sol	La	Si	Do	Re	Mib	Mi	Fa
30												13	3	2					
31												2	6	8					
32												9	5	4	2				
33												2	6	8	2	2			
34				2	6	8													
35				13	3	2													
36				2	6	8													
37				13	3	2													
38				2	6	8													
39				13	3	2													
40				2	6	8													
41				9	5	4	2												
42				2	5	8	2	2											
43												2	6	8					
44												13	3	2					
45												2	6	8					
46												13	3	2					
47												2	6	8					
48												13	3	2					
49												2	6	8					
50												13	3	2					
51													4	4	7	1			
52												4	4	8					
53												2	6	8					
54												13	3	2					
55												6	6	8					
56												15	3	2					
57																20			
58																20			
59															2	12	6		
60														4	8	8			
61																4	14		2
62															4	12	2	2	

Ölçüler	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si	Do	Re	Mi	Fa	Fa#	Sol	La	Si	Do	Re	Mib	Mi	Fa
63													4	14	2				
64												4	14	2					
65												7	7	6					
66												4	4	6	4	2			
67												7	7	6					
68												2	6	8					
69												15	3	2					
YEKÜN	6	-	-	120	88	102	22	49	31	6	6	307	128	158	49	85	22	2	2

Ezgiye Usullü (ölçülü) Bölümlere Ait Derece Sıralaması

SOL	=	307
Si	=	158
LA	=	128
K.SOL	=	120
K.Si	=	102
LA	=	88
RE	=	85
DO	=	49
RE	=	49
K. DO	=	49

Mİ	=	31
K.DO	=	22
Mİ b	=	22
FA	=	6
FA #	=	6
K.RE	=	6
Mİ	=	2
FA #	=	2

Ezginin usullü (ölçülü) bölümünde perdelerin oranlanması şöyledir.

RE	=	6 X 100 / 1183	=	% 0.50
SOL	=	120X 100/1183	=	% 10,14
LA	=	88 X 100 / 1183	=	% 7,43
Sİ	=	102 X 100 / 1183	=	% 8.62
DO	=	22 X 100 / 1183	=	% 1.85
RE	=	49 X 100 / 1183	=	% 4.14
Mİ	=	31 X 100 / 1183	=	% 2.62
FA	=	6 X 100 / 1183	=	% 0.50
FA#	=	6 X 100 / 1183	=	% 0.50
SOL	=	307 X 100 / 1183	=	% 25.95

LA	=	128 X 100 / 1183	=	% 10.81
Sİ	=	158 X 100 / 1183	=	% 13.35
DO	=	49 X 100 / 1183	=	% 4.14
RE	=	85 X 100 / 1183	=	% 7.18
Mİ b	=	22 X 100 / 1183	=	% 1.85
Mİ	=	2 X 100 / 1183	=	% 0.16
FA#	=	2 X 100 / 1183	=	% 0.16

3.5.1.1.2. Ezgide Usulsüz (ölçüsüz) Bölümlere Ait Değer Tablosu

Ölçüler	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si	Do	Re	Mi	Fa	Fa#	Sol	La	Si	Do	Re	Mib	Mi	Fa
1								33	10	16	14	112	22	30					
2				19	6	8	4	13	15	8		56	3	2					
3				6	4	15	4	8	6	8		63	43	109 ½	17 ½	8		3	
YEKÜN			-	25	10	23	8	54	31	32	14	231	68	141 ½	17 ½	8	-	3	-

Ezgide Usulsüz (ölçüsüz) Bölümlere Ait Derece Sıralaması

SOL	=	231
Sİ	=	141,5
LA	=	68
RE	=	44

FA	=	32
Mİ	=	31
SOL	=	25
Sİ	=	23
DO	=	17,5
LA	=	10
DO	=	8
RE	=	8
İ. Mİ	=	3

Ezginin usullü (ölçülü) bölümündeki değerler toplamı;

$$6 + 120 + 88 + 102 + 22 + 49 + 31 + 6 + 6 + 307 + 128 + 158 + 49 + 85 + 22 + 2 + 2 = 1183 \text{ Onaltılık,}$$

usulsüz (ölçüsüz) bölümündeki değerler toplamı ise;

$$25 + 10 + 23 + 8 + 44 + 31 + 32 + 14 + 231 + 68 + 141 \frac{1}{2} + 17 \frac{1}{2} + 8 + 3 = 656 \text{ Onaltılıktır.}$$

Ezgide usulsüz (ölçüsüz) bölümünde perdelerin oranlanması şöyledir.

SOL	=	25 X 100 / 656	=	% 3,81
LA	=	10 X 100 / 656	=	% 1,52
Sİ	=	23 X 100 / 656	=	% 3,50
DO	=	8 X 100 / 656	=	% 1,21
RE	=	44 X 100 / 656	=	% 6,70
Mİ	=	31 X 100 / 656	=	% 4,72
FA	=	32 X 100 / 656	=	% 4,87
FA#	=	14 X 100 / 656	=	% 2,13
SOL	=	231 X 100 / 656	=	% 35,21
LA	=	68 X 100 / 656	=	% 10,36
Sİ	=	141 ½ X 100 / 656	=	% 21,57
DO	=	17 ½ X 100 / 656	=	% 2,66
RE	=	8 X 100 / 656	=	% 1,21
Mİ	=	3 X 100 / 656	=	% 0,45

3.5.1.1.3. Kadanslar

Tam Kadans: Sol

Yarım Kadans : Sol

Yarım Kadans : Si

Yarım Kadans : La

3.5.1.1.4. Ezginin Yapısı

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece güçlü
2. derece güçlü

3.5.1.1.5. Ezginin Dizisi ve Aralıkları

T T Y T T Y T T T Y T T Y T T T

3.5.1.1.6. Seyiri: İnici - Çıkıcı

3.5.2. Müzik Cümlelerinin İncelenmesi

Yöresi: HARPUT
Kaynak: Nihat KAZAZOĞLU

MÜSTEZAT DİVAN

Derleyen ve Notaya Alan:
Esat KABAKLI

Has ret le bu şeb gah u

yu dun ga hi u yan dım..... hep ol ma

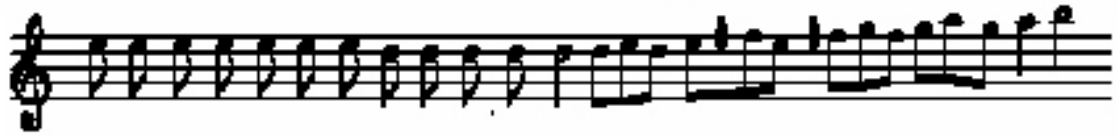
hi a.....n dım

ey len ce e dip ha bı ha ya li no ya lan dı.....

.....m ta sub ha da yan dım.....

dağ lar du ma nol du hal ler ya
kaş lar ke ma nol du

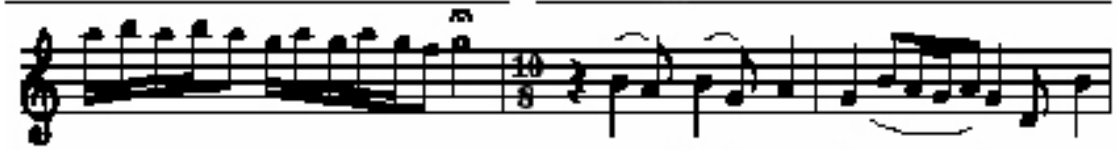
ma nol du (SAZ.....

an ma na men ha nağ la cım lı tk ga me yi bez mi

il ra kl

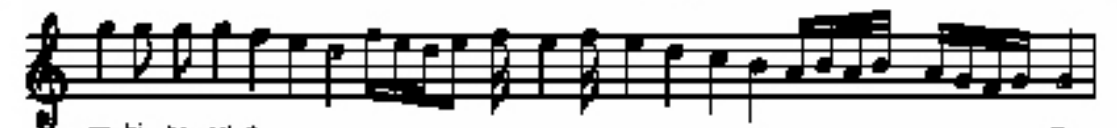

bir mih ne li da hi

Pay ma na gl bi ga

hi da kap

ga hi bo gal a

m

her ren ge bo ya.....n cin dag lar du
 ma no.....l du kas lar ke ma no.....l du
 hal ler ya ma no.....l du an ma.....n
 ren ma.....n an ma ra u ya.....n man
 yan di.....n yan di.....n
 an yan an ya na si.....n sen (SON)

am ma namma..... n nak ogy na yi ca..... n el da ga xop

dah ni da boq di..... m

ga..... k gu ha sa la.....

di..... m nar tai ni il ni na va va ni na va

a ra..... n di.....

..... m bi..... n deri ha za..... n dan

3.5.3 Motif İncelemesi

3.5.3.1. Melodik Varyantlar

Musical score for Melodik Varyantlar, consisting of six staves of music in treble clef. The notes are annotated with numbers indicating fingerings or specific melodic variants. The first staff has notes with numbers 9, 9, 10, 19, 9, 6, 2, 2 above them. The second staff has 8, 57, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 7 above. The third staff has 2, 2, 20, 16, 17, 16, 10 above. The fourth staff has 3, 3, 2, 5, 2, 2, 2 above. The fifth staff has 2, 30, 7, 4, 5, 7, 3, 2 above. The sixth staff has 4, 3, 2 above.

3.5.3.2. Ritmik Varyantlar

Musical score for Ritmik Varyantlar, consisting of three staves of music in treble clef. The notes are annotated with numbers indicating rhythmic variants. The first staff has numbers 144, 31, 63, 18, 26, 19, 10 above. The second staff has 2, 2, 7, 52, 11, 9 above. The third staff has 3, 4, 3, 3, 3 above.

3.5.4. Usul İncelemesi

3.5.4.1. Ezginin Usulü

Ezgi serbest ve usullü olmak üzere iki farklı şekilde yazılmıştır. Usullü yazılmış olan bölüm 10 / 8 'lik karma usulden oluşmuştur.

3.5.4.2. Toplam Ölçü Sayısı

Ezginin ölçülendirebildiğimiz usullü olan bölümü toplam 69 ölçüden oluşmuştur. Serbest olan diğer bölümlerde ise herhangi bir ölçü oluşturulamamıştır.

3.5.5. Ezginin Edebi İncelemesi

Ezginin Sözleri

Kafiyesi

Hasretle / bu şeb gâh u/yudum gâh-i /uyandım

A

Mef û lü me fâ î lü me fâ î lü fe û lün

Hep olma/hı andım

a

Mef û lü fe û lün

Eylence edip hab-ı hayalin oyalandım

A

Ta subha dayandım

a

Dağlar duman oldu

Haller yaman oldu

Kaşlar keman oldu

Kan ağlarım içtikçe mey-i bezm-i firakî

B

Bi mihneti sakî

b

Peymane gibi gâhi dolup, gâhi boşandım

A

Her renge boyandım

a

Nazım Şekli: Divan Edebiyatı nazım şeklidir.

4. TÜRK SANAT MÜZİĞİ DİVAN ESERLERİNİN İNCELENMESİ

ARZ-I HALE YOK CESARET ŞAH-I HUBANIM SANA GERDANIYE DİVAN

SOFYAN-SEMAI

♩ = 66

Güfte: Lâedrî

Beste: Lâedrî

D.C.

Not: Yukarıdaki eserde bir bütün olarak sözlü kısmının karar perdesine bakıldığında mahur makamına daha yakın olduğu görülmektedir.

4. 1. Gerdaniye Divan - Arz-ı Hâle yok Cesaret Şâh-ı Hûbânım Sana

4.1.1. Makamın İncelemesi

4.1.1.1. Değer Belirlemesi

ÖLÇÜLER	SOL	LA	Sİ d	DO	RE	Mİ	FA #	SOL	LA
1				2	6	2	2	4	
2			2	2	5	2	2	2	1
3		7	1	1	6	1			
4	4	4	2	3	2	1			
5		6		2	6	2			
6	1	4	6	4					
7	6	7	2	1					
8		9	2	1					
9								12	
10						2	7	3	
11					9	2	1		
12					5	3	4		
13							2	10	
14						2	3	7	
15						3	2	7	
16						3	1	2	6
17					5	1	6		
18						5	3	4	
19				3	1	8			
20			3	1	8				
21			5		7				
22				3	5				
23		1	1	2	2	2	2	2	
24	8	1	3						
YEKÜN	19	39	27	25	72	37	36	49	7

Ezgide Derece Sıralaması

RE	=	72
SOL	=	49
LA	=	39
Mİ	=	37
FA #	=	36
Sİ d	=	27
DO	=	25
SOL	=	19
LA	=	7

Ezginin tamamındaki değerler toplamı

$72 + 49 + 39 + 37 + 36 + 27 + 25 + 19 + 7 = 311$ Onaltılıktır.

Ezginin usullü (ölçülü) bölümünde perdelerin oranlaması şöyledir.

SOL	=	19 X 100 / 311	=	% 6,10
LA	=	39 X 100 / 311	=	% 12,54
Sİ d	=	27 X 100 / 311	=	% 8,68
DO	=	25 X 100 / 311	=	% 8,03
RE	=	72 X 100 / 311	=	% 23,15
Mİ	=	37 X 100 / 311	=	% 11,89
FA#	=	36 X 100 / 311	=	% 11,57
SOL	=	49 X 100 / 311	=	% 15,75
LA	=	7 X 100 / 311	=	% 2,25

4.1.1.2. Kadanslar

Tam Kadans :	K. Sol
Yarım Kadans :	Re
Yarım Kadans :	La
Yarım Kadans :	Mi
Yarım Kadans :	Fa #

4.1.1.3. Ezginin Yapısı

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece 2. derece

4.1.1.4. Ezginin Dizisi ve Aralıkları

T E E T T T Y T

4.1.1.5. Ezginin Seyiri: İnici'dir.

4.1.2. Müzik Cümlelerinin İncelenmesi

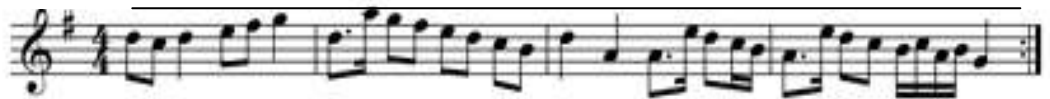
ARZ-I HALE YOK CESARET ŞAH-I HUBANIM SANA
GERDANIYE DİVAN

SOFYAN-SEMAI

♩ = 66

Güfte: Lâedrî

Beste: Lâedrî

D.C.

4.1.3. Motif İncelemesi

4.1.3.1. Melodik Varyantlar

3 8 2 5 2 2 3 4 2

2 2 3 2 2 2 3 2

4.1.3.2. Ritmik Varyantlar

13 23 14 3 5 3 3

2 3 2 2

4.1.4. Usul İncelemesi

Ezgi ana usullerden oluşmuştur. Ezgi içinde 2 ayrı usule rastlanmaktadır. Bunlar sırasıyla 4/4 , 3/4 lük olarak görülmektedir. Ezgi 23 ölçüden oluşmaktadır. İlk sekiz ölçüsü 4/4 lük ,sonraki onaltı ölçüsü ise 3/4 lük'tür.

4.1.5. Ezginin Edebi İncelemesi

Ezginin Sözleri	Kafiyesi
Arz- ı hâle / yok cesâret / şâh-ı hübâ / nım sana Fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lâ tün fâ i lün	a
Halimi kılsın hikâyet bari divanım sana	a
Oldu aşkın ile cana dil harab-ender-harab Bir görüşle neyleyim komadı konunum sana	b a
Leker –i ağyârdan perva etme vasıf var iken Tir-1 a'daya siper et işte kalkanım sana	c a

Nazım Türü: Divan Edebiyatı Nazım Şekli.

4.2. Muhayyer Divan – Ok Gibi Hüblar Beni Yaydan Yabana Attılar

OK GİBİ HUBLAR BENİ YAYDAN YABANA ATILAR MUHAYYER DİVAN

USULU: NİM SOFYAN

Söz : Aşık DERTLİ

Beste : Lâedrî

OK_ Gİ BI HUB_ LAR_ BE Nİ YAY_ DAN YA_

BA_ NA AT_ TI_ LAR_ HEY_ (SAZ_

AH_ BİL ME Dİ LER_

KAD RI_ Mİ U_ CUZ PA_ HA_ YA SAT_ TI_ LAR_

2

HEY _____ (SAZ _____)

AH _____ NEY Dİ VAK TIN _____ DE _____ GÜ ZEL LER _____ BU SE _____

LER _____ VAD _____ ET Tİ _____ LER BİR SÖZ İ _____ LE HA _____ Sİ Lİ ŞÜ _____

_____ GÖN LÜ _____ MÜ _____ AL _____ DAT _____ Tİ LAR _____ (SAZ _____)

_____) YAR _____ HA Nİ YA _____

ŞA _____ DİK DE YU MEDH ET Dİ ĞİN O NEY _____ Cİ VAN _____ DÜN _____ GE _____

CE OL _____ DİL _____ BE Rİ BİR _____ BA _____ DE YE _____ OY _____ NAT Tİ LAR _____

100 *A TEMPO*

— (SAZ _____) HEY _____

108

GOR__ DUM OL HU____ RI__ SI FAT AG____ YAR__ | LE__ UL____ FET__ EY

113

LER_____ (SAZ _____)

121

AH_____ HA SE TIN DEN_____ DERT LI YI__ TOP_____ LAR GI

128

BI__ PAT_____ LAT__ TI LAR_____

4.2.1. Makamın İncelemesi

4.2.1.1. Değer Belirlemesi

4.2.1.1.1. Ezgide usullü (ölçülü) Bölümlere Ait Değer Tablosu

Ölçüler	SOL	LA	Sİ d	DO	RE	Mİ	FA #	FA	SOL	LA	Sİ d	Sİ b	DO
1				2	2	4							
2					4	4							
3				2		1	1		2	2			
4								2	4	2			
5				2	2	4							
6			2		6								
7			4	4									
8	3	1	2	4									
9					2	2	2	2					
10							1	1	3	2		1	
11			1	2	2	2		1					
12		4		1	3								
13	2	3	1	2									
14		6				1		1					
15				1	3	1							
16					1	2	1		4				
17							1	1	3	3			
18			1	2	2	2							
19		4		1	3								
20	2	3	1	2									
21		8											
22										6			
23										8			
24						1	1		2	3			
25										8			
26							2		8				
27										8			
28					1	1	1		1	4			
29										4	2		2
30							1		1	6			
31					5	2			1				
32							2		4				
33							1		1	4	1		1

Ölçüler	SOL	LA	Sİ d	DO	RE	Mİ	FA #	FA	SOL	LA	Sİ d	Sİ b	DO
108		1	1	2	4								
109		3	5										
110		1	1	4	2								
111		3	5										
112		1	1	4	2								
113			2	2	4								
114			4	4									
115		4	4										
116	1	4	1	1									
117		5	1	2									
YEKÜN	12	117	61	95	162	110	35	23	82	131	12	11	36

Ezgede Usullü (ölçülü) Bölümlere Ait Derece Sıralaması

RE	=	162
LA	=	131
LA	=	117
Mİ	=	110
DO	=	95
SOL	=	82
Sİ d	=	61
DO	=	36
FA#	=	35
FA	=	23
SOL	=	12

Sİ d	=	12
Sİ b	=	11

Ezginin usullü (ölçülü) bölümünde perdelerin oranlanması şöyledir.

SOL	=	12 X 100 / 887	=	% 1,35
LA	=	117 X 100 / 887	=	% 13,19
Sİ d	=	61 X 100 / 887	=	% 6,87
DO	=	95 X 100 / 887	=	% 10,71
RE	=	162 X 100 / 887	=	% 18,26
Mİ	=	110 X 100 / 887	=	% 12,40
FA#	=	35 X 100 / 887	=	% 3,94
FA	=	23 X 100 / 887	=	% 2,59
SOL	=	82 X 100 / 887	=	% 9,24
LA	=	131 X 100 / 887	=	% 14,76
Sİ d	=	12 X 100 / 887	=	% 1,35
Sİ b	=	11 X 100 / 887	=	% 1,24
DO	=	36 X 100 / 887	=	% 4,05

4.2.1.1.2. Ezgide Usulsüz (ölçsüz) Bölüme Ait Değer Tablosu

Bölümle	Sol	La	Si d	Do	Re	Mi	Fa #	Fa	Sol	La	Sİ d	Si b	Do
1					2	3	4		7	29	7		10
2			4	4	1	1	6	1	11	13	3		2
YEKÜN			4	4	3	4	10	1	18	42	10		12

Ezgide Usulsüz (ölçüsüz) Bölüme Ait Derece Sıralaması

LA	=	42
SOL	=	18
DO	=	12
Sİ d	=	10
FA#	=	10
Mİ	=	4
DO	=	4
Sİ d	=	4
RE	=	3
FA	=	1

Ezginin usullü (ölçülü) bölümündeki değerler toplamı,

$$162 + 131 + 117 + 110 + 95 + 82 + 61 + 36 + 35 + 23 + 12 + 12 + 11 = 887$$

Onaltılık,

usulsüz (serbest) bölümündeki değerler toplamı ise ;

$$42 + 18 + 12 + 10 + 10 + 4 + 4 + 4 + 3 + 1 = 108 \text{ Onaltılıktır.}$$

Ezginin usulsüz (ölçülü) bölümünde perdelerin oranlanması şöyledir.

SOL	=	-----	=	-----
LA	=	-----	=	-----
Sİ d	=	4 X 100 / 108	=	% 3,70
DO	=	4 X 100 / 108	=	% 3,70
RE	=	3 X 100 / 108	=	% 2,77
Mİ	=	4 X 100 / 108	=	% 3,70
FA#	=	10 X 100 / 108	=	% 9,25
FA	=	1 X 100 / 108	=	% 0,92
SOL	=	18 X 100 / 108	=	% 16,66
LA	=	42 X 100 / 108	=	% 38,88
Sİ d	=	10 X 100 / 108	=	% 9,25
Sİ b	=	-----	=	-----
DO	=	12 X 100 / 108	=	% 11,11

4.2.1.1.3. Kadanslar

Tam Kadans: LA

Yarım Kadans: RE

Yarım Kadans: Mi

Yarım Kadans: DO

Yarım Kadans: SOL

Ezginin tam kadansı “ La ” perdesidir. Usullü ve usulsüz olarak incelediğimiz bölümlerde yarım kadans aynı oranlamayla “ Do” perdesinde öne çıkmıştır.

4.2.1.1.4. Ezginin Yapısı

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. Derece güçlü
2. Derece güçlü

4.2.1.1.5 Ezginin Dizisi ve Aralıkları

T E E T T T Y T E Y

4.2.1.1.5. Ezginin Seyiri: İnici'dir.

4.2.2. Müzik Cümlelerinin İncelenmesi

OK GİBİ HUBLAR BENİ YAYDAN YABANA ATTILAR MUHAYYER DİVAN

USULU: NİM SOFYAN

Söz : Aşık DERTLİ

Beste : Lâedrî

2

53

HEY _____ (SAZ _____)

60

AH _____ NEY DI VAK TIN _____ DE _____ GÜ ZEL LER _____ BU SE _____

67

LER _____ VAD _____ ET TI _____ LER BİR SÖZ İ _____ LE HA _____ Sİ Lİ ŞÜ _____

74

_____ GÖN LÜ _____ MÜ _____ AL _____ DAT _____ TI LAR _____ (SAZ _____)

81

SERBEST

_____) YAR _____ HA Nİ YA _____

88

ŞA _____ DİK DE YU MEDH ET Dİ ĞİN O NEY _____ Cİ VAN _____ DÜN _____ GE _____

95

CE OL _____ DİL _____ BE Rİ BİR _____ BA _____ DE YE _____ OY _____ NAT TI LAR _____

100 A TEMPO

(SAZ _____) HEY _____

108

GOR__ DOM OL HU____ RI__ SI FAT AG____ YAR__ | LE__ UL____ FET__ EY

115

LER____ (SAZ _____) |

121

AH____ HA SE TIN DEN____ DERT LI YI__ TOP____ LAR GI

128

BI__ PAT____ LAT__ TI LAR____

4.2.3. Motif İncelemesi

4.2.3.1. Melodik Varyantlar

4 5 15 4 4 7 4 6 5

5 6 7 5 15 3 7 2

8 4 2 21 4 2 5 3 2 2

2 2 3 4 2 4 2 4 2 3

2 3 2 3 3 2 2

4.2.3.2. Ritmik Varyantlar

52 76 13 15 34 11 3

4 3 4 2 5

3 2 2 4

3

4.2.4. Usul İncelemesi

4.2.4.1. Ezginin Usulü

Ezgi usullü ve usulsüz olarak iki farklı şekilde karşımıza çıkmıştır. Ezginin usullü (ölçülü) bölümü 2/4 lük ana usulden oluşmuştur. Ezginin usulsüz yani serbest bölümünde ise ölçü oluşturulamamıştır.

4.2.4.2. Toplam Ölçü Sayısı

Ezginin ölçülendirebildiğimiz bölümlerin toplamında 117 ölçü vardır. Ölçüler ezgi içinde şu şekilde sıralanmıştır. Ezginin 2/4 lük giriş bölümünden itibaren 84 ölçü oluşmakta ve daha sonra iki bölümden oluşan serbest bölüme girilmektedir. Serbest ezginin ikinci bölümünden sonra ezgide tekrar 2/4 lük bölüm oluşturulmuş ve ezgi bu şekilde tamamlanmıştır.

4.2.5. Ezginin Edebi İncelemesi

Ezginin Sözleri	Kafiyesi
Ok gi bi hûb / lar be ni yay / dan yabana / attılar Müs te fi lün müs te fi lün müs te fi lün fâ i lün	a
Bilmediler kadrimi ucuz pahaya sattılar	a
Neydi vaktinde güzeller bûseler vâdettiler	b
Bir sözle hâsılı şu gönlümü aldattılar	a
Hani ya sâdik deyu medh ettiğın ol nev-civân	c
Dün gece ol dilberi bir bâdeye oynattılar	a
Gördüm ol hûri sıfat ağyâr ile ülfet eyler	b
Hasetinden dertliyi toplar gibi patlattılar	a

Nazım Türü: Divan Edebiyatı nazım şekli.

4.3. Şehnaz Divan “ Vardım ki Yurdundan ”

ŞEHNAZ DİVÂN
VARDIM Kİ YURDUNDAN

Güfte: Bayburtlu Zihni
Beste: Nevres Paşa

ARANAĞME.....

Ah..... var dım ki yur..... dun da na yağ

gö..... çür mü.....ş SAZ.....

yav ru git miş is siz kal miş o.....

... ta.....đi..... Ah..... cam lar şı kest

ol muş mey ler dö..... kü.....l mü.....

ş sa ki ler mec lis ten çek miş a.....

..... ya..... đı SON

4.3.1. Makam İncelemesi

4.3.1.1. Değer Belirlemesi

Ölçüler	Sol	La	Sib	Do#	Re	Mi	Fa#	Fa	Sol	Sol#	La	Sib	Si	Do#
1		4		2	4	6								
2			1	5	3	2	1	1	2		1			
3		4		2	3	6								
4					4	2	2	2			4			
5	2	4	5	5										
6											16			
7											16			
8											10		6	
9					4	3		3	2	1	1		1	1
10		10	2	2										
11		13	3											
12						5	4				3			
13					2	10			4					
14					5	3	5		3					
15		10	4	2										
16	2	2			11	1								
17					13									
18					8	2	2				2			
19		1	1	3	3	4	2							
20		1	1	13	1									
21		4					1				11			
22											6		6	
23					4	3		3	2	1	1		1	1
24		10	4	2										
YEKÜN	4	63	21	36	65	47	17	9	13	2	69	-	14	2

Derece Sıralaması

LA	=	69
RE	=	65
LA	=	63
Mİ	=	47
DO #	=	36
Sİ b	=	21
FA #	=	17
Sİ	=	14
SOL	=	13
FA	=	9
SOL	=	4
SOL #	=	2
DO #	=	2
Sİ b	=	-

Ezginin tamamındaki değerler toplamı;

$69 + 65 + 63 + 47 + 36 + 21 + 17 + 14 + 13 + 9 + 4 + 2 + 2 = 362$ onaltılıktır.

Ezgi içindeki perdelerin oranlanması şöyledir.

SOL	=	4	X	100 / 362	= %1,10
LA	=	63	X	100 / 362	= %17,40
Sİ b	=	21	X	100 / 362	= % 5,80
DO #	=	36	X	100 / 362	= % 9,94
RE	=	65	X	100 / 362	= %17,95
Mİ	=	47	X	100 / 362	= %12,98
FA #	=	17	X	100 / 362	= % 4,69
FA	=	9	X	100 / 362	= %24,86
SOL	=	13	X	100 / 362	= % 3,59
SOL #	=	2	X	100 / 362	= % 0,55
LA	=	69	X	100 / 362	= %19,06
Sİ b	=	----		-----	=-----
Sİ	=	14	X	100 / 362	= % 3,86
DO #	=	2	X	100 / 362	= % 0,55

4.3.1.2. Kadanslar

Tam Kadans : La

Yarım Kadans: Fa

Yarım Kadans: Re

Yarım Kadans : Mi

4.3.2. Müzik Cümlelerinin İncelenmesi

ŞEHNAZ DİVÂN
VARDIM Kİ YURDUNDAN

Güfte: Bayburtlu Zihni
Beste: Nevres Paşa

ARANAĞME.....

Ah..... var dim ki yur..... dun da na yağ

gö..... çür mü.....ş SAZ.....

yav ru git miş is sız kal miş o.....

... ta.....ğı..... Ah..... cam lar şi kest

ol muş mey ler dö..... kü.....l mü.....

ş sa ki ler mec lis ten çek miş a.....

..... ya..... ğı SON

4.3.3. Motif İncelemesi

4.3.3.1. Melodik Varyantlar

The first staff of music shows a sequence of notes with fingerings: 4, 2, 2, 2, 3, 2, 6, 2, 2. The second staff shows a sequence of notes with fingerings: 2, 2, 2, 4, 2, 2.

4.3.3.2. Ritmik Varyantlar

The first staff of music shows a sequence of notes with rhythmic values: 14, 7, 7, 2, 5, 6, 2, 5. The second staff shows a sequence of notes with rhythmic values: 4, 2, 6, 4, 2.

4.3.4. Usul İncelemesi

Ezgi 4/4 ' lük ana usulden oluşmuş ve 24 ölçüden meydana gelmiştir.

4.3.5. Ezginin Edebi İncelemesi

Ezginin Sözleri	Kafiyesi
Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş	a
Yavru gitmiş ıssız kalmış otağı	b
Camlar şikest olmuş meyler dökülmüş	a
Sâkiler meclisten çekmiş ayağı	b
Hangi dağda bulsam ben o merali	c
Hangi yerde görsem çeşm-i gazeli	c
Avcılardan kaçmış ceylan misali	c
Geçmiş dağdan dağa yoktur durağı	b
Lâleyi, sünbülü, gülü hâr almış	d
Zevk u safâ ehlini âh-ü zâr almış	d
Süleyman tahtını sanki mâr almış	d
Gama tebdil olmuş ülfetin çağı	b
Zihni derd elinden her zaman ağlar	e
Vardım ki bağ ağlar, bağban ağlar	e
Sünbüller perişan, güller kan ağlar	e
Şeydâ bülbül terk edeli bu bağı	b

Nazım Türü: Halk şiirinin “koşma” nazım şekillerindedir.

4.4. Hicâz Divan - Dün Gece Yes İle Kendimden Geçtim

HİCAZ DİVAN

DÜN GECE YES İLE KENDİMDEN GEÇTİM

Beste: Suphi Ziya ÖZBEKKAN
Güfte: Rıza Tevfik BÖLÜKBAŞI

ARANAĞME

Ah Dün ge ce ye.....si le ken di.....m

..... de.....n ge.....ç dim (SAZ..... Te sel li a

ra di.....m me.....y ha ne le.....r

de (SAZ..... bah ti dun e.....

li.....n de...n bi.....r do lu..... i.....ç

di.....m o ne şe ka.....l ma mı.....ş pe.....y ma

ne ler.....r de SAZ.....

Ah.....

her ne ye do kun sa.....m zah mi rik ka.....

.....t va.....r her ne ya na bak sam..... ren

gi..... fi.....r ka.....t va.....r çal ka ni.....r ağ lar

..... bir ah..... has re...t var..... su lar la çağ la...

yan te ra ne ler..... de.....

ARANAĞME.....

4.4.1. Makamın İncelemesi

4.4.1.1. Değer Belirlemesi

4.4.1.1.1. Ezgide Usullü (ölçülü) Bölümlere Ait Değer Tablosu

Ölçüler	Fa#	Sol	La	Sib	Do#	Do	Re	Mi	Fa#	Fa	Sol	La	Sib
1					2				2		2	6	
2			1	2	4		1	2 ½	1/2	1	2	1	
3			3					3	3		4	3	
4			1	2	4		2	2	1	1	2	1	
5	1	6	8	1									
6					3		7	6		2			
7			2	4	6		4						
8		3	10½	2									
9					1		14	1					
10					1		11	2					
11			1	1	5		9						
12			1	7	4		4						
13			5	2	2		2	2					
14					2		2	2	2		2	2	
15								7	6		3		
16					1		4	7		3			
17							4	4		4	2		
18							1	5		8			
19						4	5	5		1	1		
20			1	2		6	5	3					
21			1	4		9	2						
22			1	2	3		7						
23			6	4	5		2						
24		2	9	2	3								
25			12				1	3					
26				1	2		14						
27		2	2	2	2		3	2		1			
28				1	2		10	4					
29		2	2	2	2		3	2		1			
30					2		2	2	2		7	1	
31			1	1	4		3	4	3				
32			10	4	1		1						
33					1		1	2	2 1/2		4 1/2	2	1

Ölçüler	Fa#	Sol	La	Sib	Do#	Do	Re	Mi	Fa#	Fa	Sol	La	Sib
34				1	2		2 1/2	2		2	2	2	
35	1	9	3 1/2	1	1								
36					1		1	2		2	4 1/2	2	1
37				1/2	2 1/2		3	4		2	2	2	
38			3	2	2		2	3		2	2		
YEKÜN	2	24	83	50 1/2	90 1/2	19	132 1/2	81 1/2	21 1/2	30	39 1/2	22	2

Ezgide Usullü (Ölçülü) Bölümlere Ait Derece Sıralaması

RE	=	132 1/2
DO#	=	90 1/2
LA	=	83
Mİ	=	81 ½
Sİ b	=	50 1/2
SOL	=	39 ½
FA	=	30
SOL	=	24
LA	=	22
FA#	=	21 ½
DO	=	19
FA#	=	2
Sİ b	=	2

Ezginin usullü (ölçülü) bölümünde perdelerin oranlaması şöyledir.

FA#	=	2	X	100 / 598	=	0,33
SOL	=	24	X	100 / 598	=	4,01
LA	=	83	X	100 / 598	=	13,87
Sİ b	=	50 ½	X	100 / 598	=	8,44
DO#	=	90 ½	X	100 / 598	=	15,13
DO	=	19	X	100 / 598	=	3,17
RE	=	132 ½	X	100 / 598	=	22,15
Mİ	=	81 ½	X	100 / 598	=	13,62
FA#	=	21 ½	X	100 / 598	=	3,59
FA	=	30	X	100 / 598	=	5,01
SOL	=	39 ½	X	100 / 598	=	6,60
LA	=	22	X	100 / 598	=	3,67
Sİ b	=	2	X	100 / 598	=	0,33

4.4.1.1.2. Ezgide Usulsüz (serbest) Bölümlere Ait Değer Tablosu

Ölçüler	Fa#	Sol	La	Si b	Do#	Do	Re	Mi	Fa#	Fa	Sol	La	Si b
1					6		26	5		1	2		
2							14	16 1/2		4 1/2			
3							9	13 1/2		4 1/2	3	4	
4		2		3	13		19	13		5			
5	1	6	9 1/2	17 1/2	7		5						
YEKÜN	1	8	9 1/2	20 1/2	26		73	48		15	5	4	-

Ezgide Usulsüz Bölümlere Ait Derece Sıralaması

RE	=	132 ½
DO#	=	90 ½
LA	=	83
Mİ	=	81 ½
Sİ b	=	50 ½
SOL	=	39 ½
FA	=	30
SOL	=	24
LA	=	22
FA#	=	21 ½
DO	=	19
FA#	=	2
Sİ b	=	2

Ezginin usullü (ölçülü) bölümündeki değerler toplamı

$2 + 24 + 83 + 50 \frac{1}{2} + 90 \frac{1}{2} + 19 + 132 \frac{1}{2} + 81 \frac{1}{2} + 21 \frac{1}{2} + 30 + 39 \frac{1}{2} + 22 + 2 = 598$
onaltılık,

usulsüz bölümündeki değerler toplamı ise;

$1 + 8 + 9 \frac{1}{2} + 20 \frac{1}{2} + 26 + 73 + 48 + 15 + 5 + 4 = 210$ onaltılıktır.

Ezginin usulsüz (serbest) bölümündeki perdelerin oranlaması şöyledir.

FA#	=	1	X	100 / 210	=	0,47
SOL	=	8	X	100 / 210	=	3,80
LA	=	9 ½	X	100 / 210	=	4,52
Sİ b	=	20 ½	X	100 / 210	=	9,76
DO#	=	26	X	100 / 210	=	12,38
RE	=	73	X	100 / 210	=	34,76
Mİ	=	48	X	100 / 210	=	22,85
FA	=	15	X	100 / 210	=	7,14
SOL	=	5	X	100 / 210	=	2,38
LA	=	4	X	100 / 210	=	1,90
Sİ b	=	-	X	100 / 210	=	-----

4.4.1.1.3. Kadanslar

Tam Kadans	:	La
Yarım Kadans	:	Re
Yarım Kadans	:	Do#
Yarım Kadans	:	Mi

4.4.1.1.4. Ezginin Yapısı

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece
2. derece
3. derece

4.4.1.1.5. Ezginin Dizisi ve Aralıkları

Y T Y A Y T Y T T

4.4.1.1.6. Ezginin Seyiri: İnici – Çıkıcı' dır.

4.4.2. Müzik Cümlelerinin İncelenmesi

HİCAZ DİVAN

DÜN GECE YES İLE KENDİMDEN GEÇTİM

Beste: Suphi Ziya ÖZBEKKAN
Güfte: Rıza Tevfik BÖLÜKBAŞI

ARANAĞME

Ah Dün ge ce ye...si le ken di...m

... de...n ge...ç dim (SAZ... Te sel li a

ra di...m me...y ha ne le...r

de (SAZ... bah ti dun e...

li...n de...n bi...r do lu... i...ç

di...m o ne şe ka...l ma mi...ş pe...y ma

ne ler.....r de SAZ.....

..... Ah.....

..... her ne ye do kun sa.....m zah mi rik ka.....

.....t va.....r her ne ya na bak sam..... ren

gi..... fi.....r ka.....t va.....r çal ka ni.....r ağ lar

..... bir ah..... has re..t var..... su lar la çağ la.....

yan te ra ne ler..... de.....

ARANAĞME.....

4.4.3. Motif İncelemesi

4.4.3.1. Melodik Varyantlar

Five staves of musical notation in treble clef, showing melodic variations. Each staff contains a sequence of notes with fingerings indicated by numbers 1-5 above them. The first staff has fingerings: 2, 3, 5, 2, 4, 2, 2, 3. The second staff has: 2, 2, 7, 4, 3, 7, 2, 2. The third staff has: 2, 6, 2, 2, 2, 2, 2. The fourth staff has: 2, 2, 2, 3, 3, 2, 6, 2, 2. The fifth staff has: 3, 3, 2, 2, 2, 3.

4.4.3.2. Ritmik Varyantlar

Three staves of musical notation in treble clef, showing rhythmic variations. Each staff contains a sequence of notes with rhythmic values indicated by numbers above them. The first staff has values: 37, 8, 24, 13, 16, 20, 6. The second staff has values: 5, 3, 5, 2, 5, 4, 2, 4. The third staff has values: 4, 11, 3, 2. There are also accents (marked with a '3' above a bracket) on the first three notes of the second staff and the first three notes of the third staff.

4.4.4. Usul İncelemesi

4.4.4.1. Ezginin Usulü

Ezgi usullü ve usulsüz iki ayrı bölümden oluşmuştur. Usullü olan bölüm 4/4 ‘lük ana usulden oluşmuştur. Ölçülendirebildiğimiz usullü bölümde toplam 37 ölçü bulunmaktadır.

4.4.4.2. Toplam Ölçü sayısı

Ölçülendirebildiğimiz usullü bölümde toplam 37 ölçü bulunmaktadır.

4.4.5. Ezginin Edebi İncelemesi

Ezginin Sözleri	Kafiyesi	Hece Durağı
Dün gece yes ile kendimden geçdim	a	
Teselli aradım meyhanelerde	b	
Bahtı dün elinden bir dolu içdim	a	
O neş’ e kalmamış peymanelerde	b	
Her neye dokunsam zahmı rikkat var	c	
Her neye baksam rengi firkat var	c	
Çalkanır ağlar bir ah-ı hasret var	c	
Sularla çağlayan teranelerde	b	
Bilmedim kim oldu bu hale sebep	d	
Ağladım ümidim heba oldu hep	d	
Bendeki sûz-i dil var mıdır aceb	d	
Tutuşup can veren pervanelerde	b	

Nazım Türü:Halk şiirinin “koşma” nazım şeklidir.

4.5. Muhayyer Divan – Aşka Düştüm Can ü Dil Müft-i Cevānān Oldu Hep

MUHAYYER DİVAN

"AŞKA DÜŞTÜM CÂN Ü DİL MÜFT-İ CİVÂNÂN OLDU HEP"

NİM SOFYAN

MÜZİK: ?
SÖZ: NEDİM

♩ 72

(SAZ)

1. 2. AH

AŞ KA DÜŞTÜM CÂN NU DİL MÜFT-İ Cİ VÂNÂN OL

DU HEP HEY HEY (SAZ

1. 2. AH SAĞ III TÂ KAT HEP Fİ ÇA

Kİ Gİ Hİ BÂ NN OL DU HEP HEY HEY (SAZ

1. 2. AH AÇ MIŞ OL DUM Sİ NE SİN BİR KER RE Ā RÂ MI SU KÜN Sİ NE

DEN BİL MEM NE HÂ LEI TİR Gİ Bİ ZAN OL DU HEP HEY

(SAZ)

KILGA TAKCIN

A MAN GER DA NINDAN Sİ NE SİNDEN BÜ SE LER ET MİS Dİ VA'D

CUM LE SİN DEN NEY LE YİM HÂ FİR PE Sİ MAN OL DU

HEP HEY (SAZ)

1. 2.

GER DA NIN DAN Sİ NE

SİN DEN BÜ SE LER EI MİS DE YAD CUM LE SİN DEN

NEY LE YİM HÂ FİR PE Şİ MÂN OL DU HEP HEY

(SAZ)

1 SEN DE MİS SİN KİM Kİ

MİN DER DİY LE GİR YÂN DİR NE DE YİM (SAZ)

1 2 HEP MÜ

RUY VET SIZ SE NIN DER DIN LE GIR YAN OL DU HEP

HEY SON ARANAĞME

(SON)

4.5.1. Makamın İncelemesi

4.5.1.1. Değer Belirlemesi

4.5.1.1.1. Ezgide Usullü (ölçülü) Bölümlere Ait Değer Tablosu

ÖLÇÜLER	RE	Mİ	FA#	FA	SOL	LA	Sİd	Sİb	DO	RE	Mİ	FA#	FA	SOL	LA	Sİd	Sİb	DO	RE
1									2	2	4								
2										4	2								
3										2	1	1		2	2				
4												2		4	2				
5									2	2	4								
6							2				6								
7							4		4										
8					3	1	2		2										
9										2	2	2		2					
10												1	1	3	2	1			
11							1		2	2	2		1						
12						4			1	3									
13						1	1		1	1	1		1	1	1				
14						1	1		1	1	2	1		1					
15									1	6	1								
16										1	2	1		4					
17												4		3	1				
18							2		2	2	2								
19						4			1	3									
20					2	3	1		2										
21						6					1	1							
22						4									4				
23															8				
24												4		2					
25															8				
26										1	1	1		2	2		1		
27															5	1		2	
28														2	6				
29										4	1	3							
30										4		2		2					
31												2		4	2				
32										2	4			2					

ÖLÇÜLER	RE	Mİ	FA#	FA	SOL	LA	Sid	Sib	DO	RE	Mİ	FA#	FA	SOL	LA	Sid	Sib	DO	RE
141						4			1	3									
142			1		3	4													
143					2	5	1												
144							2		4	2									
145									2	2	2	1		1					
146							2		2	2	1		1						
147						4			1	3									
148			1		3	4													
149					1	5	2												
150							2		4	2									
151									2	2	1		1	1					
152							2		2	2	1		1						
153						4			1	3									
154					2	3	1		2										
155						8													
156										2	4	2							
157									1	3	2								
158							3		5										
159					2	3	3												
160					4	4													
161					2	3	1		2										
162						8													
163											4		1	1					
164										5	3								
165									1	1	2		2	1					
166										5	2		1						
167									2	3	2		1						
168									1	4	3								
169						1	2		4	2									
170									2	5									
171											2	2		4					
172												2	2	3	1				
173							2		2	2	2								
174						4			1	3									
175	5	1	1		1														
176						1	1		1	1	2		1	1					

ÖLÇÜLER	RE	Mİ	FA#	FA	SOL	LA	Sid	Sib	DO	RE	Mİ	FA#	FA	SOL	LA	Sid	Sib	DO	RE	
177						8														
178					2	4	2													
179							2		6											
180							1		1	6										
181							2		2	4										
182						3	3													
183							2		2	4										
184							2		4	2										
185									2	4										
186							4		4											
187						4	4													
188					2	4	1		1											
189					4	4														
190					2	3	1		2											
191						8														
192											4	1		3						
193												4		4						
194															6				2	
195															2	4			2	
196												2		4	2					
197											4		3	1						
198										4	1	1			2					
199														2	2	2			2	
200										2	2		2	2						
201						1	3		3	1										
202					2	3	3													
203					4	4														
204					2	3	1		2											
205						8														
YEKÜN	11	2	8	-	68	255	119	-	190	280	174	92	40	162	163	31	8	6	2	

Ezgide Usullü Bölümlere Ait Derece Sıralaması

RE	=	280
LA	=	255
DO	=	190
Mİ	=	174
LA	=	163
SOL	=	162
Si d	=	119
FA#	=	92
SOL	=	68
FA	=	40
Sİ d	=	31
RE	=	11
FA#	=	8
Sİ b	=	8
DO	=	6
Mİ	=	2

Ezginin usullü (ölçülü) bölümünde perdelerin oranlaması şöyledir.

RE	=	11 X 100 / 1611	=	% 0,68
Mİ	=	2 X 100 / 1611	=	% 0,12
FA#	=	8 X 100 / 1611	=	% 0,50
SOL	=	68 X 100 / 1611	=	% 4,22
LA	=	255 X 100 / 1611	=	% 15,83
Sİ d	=	119 X 100 / 1611	=	% 7,39
DO	=	190 X 100 / 1611	=	% 11,79
RE	=	280 X 100 / 1611	=	% 17,38
Mİ	=	174 X 100 / 1611	=	% 10,80
FA#	=	92 X 100 / 1611	=	% 5,71
FA	=	40 X 100 / 1611	=	% 2,48
SOL	=	162 X 100 / 1611	=	% 10,06
LA	=	163 X 100 / 1611	=	% 10,11
Sİ d	=	31 X 100 / 1611	=	% 1,92
Sİ b	=	8 X 100 / 1611	=	% 0,50
DO	=	6 X 100 / 1611	=	% 0,37

4.5.1.1.2. Ezgide Usulsüz (ölçüsüz) Bölüme Ait Değer Tablosu

ÖLÇÜLE	R E	Mİ	FA #	FA	SO L	LA	Sİd	Sİ b	DO	RE	Mİ	FA #	FA	SO L	LA	Sİ d	Sİ b	D O	R E
1										4	9	4	6	19	3				
2									3	3	6	4		6	14				
3						1	3		8	3									
YEKÜN						1	3		11	10	15	8	6	25	17				

Ezginin Usulsüz Bölümlere Ait Derece Sıralaması

SOL	=	25
LA	=	17
Mİ	=	15
DO	=	11
RE	=	10
FA#	=	8
FA	=	6
Sİ d	=	3
LA	=	1

Ezginin usullü (ölçülü) bölümündeki değerler toplamı,

$$11 + 2 + 8 + 68 + 255 + 119 + 190 + 280 + 174 + 92 + 40 + 162 + 31 + 8 + 6 + 2 = 1611 \text{ Onaltılık,}$$

usulsüz (serbest) bölümündeki değerler toplamı ise;

$$1 + 3 + 11 + 10 + 15 + 8 + 6 + 25 + 17 = 96 \text{ Onaltılıktır.}$$

Ezginin usulsüz (ölçülü) bölümünde perdelerin oranlaması şöyledir.

LA	=	1 X 100 / 96	=	% 1,04
Sİ d	=	3 X 100 / 96	=	% 3,13
DO	=	11 X 100 / 96	=	% 11,46
RE	=	10 X 100 / 96	=	% 10,42
Mİ	=	15 X 100 / 96	=	% 15,63
FA#	=	8 X 100 / 96	=	% 8,33
FA	=	6 X 100 / 96	=	% 6,25
SOL	=	25 X 100 / 96	=	% 26,04
LA	=	17 X 100 / 96	=	% 17,71

4.5.1.1.3. Kadanslar

Tam Kadans : La

Yarım Kadans : Re

Yarım Kadans : Do

Ezginin tam kadansı “ La “ perdesidir. Usullü ve usulsüz olarak incelediğimiz bölümlerde yarım kadans “ Re ” ve “ Do ” paerdelerinde öne çıkmıştır. Bunların dışında farklı oranlarda yarım kadanslar şöyledir.

Yarım Kadans : Mi

Yarım Kadans : La

Yarım Kadans : Sol şeklinde görülmektedir.

4.5.1.1.4. Ezginin Yapısı

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece 2. derece 3. derece

4.5.1.1.5. Ezginin Dizisi ve Aralıkları

T T Y T E E T T T Y T E E T

4.5.1.1.6. Ezginin Seyiri: İnici'dir.

4.5.2. Müzik Cümlelerinin İncelenmesi

MUHAYYER DİVAN

"AŞKA DUŞTUM CÂ N U DİL MUF Tİ Cİ VÂNÂN OLDU HEY

NİM SOFYAN MÜZİK: ?
SÖZ: NEDİM

♩ = 72

(SAZ)

ÂH

AŞ KA DUŞ TUM CÂ NU DİL MUF Tİ Cİ VÂNÂN OL

DU HEY HEY HEY (SAZ

ÂH SAĞ III TÂ KAT HEY Fİ ÇÂ

Kİ Gİ Hİ BÂ NN OL DU HEY HEY HEY (SAZ

ÂH AÇ MIŞ OL DUM Sİ NE SİN BİR KER RE Â RÂ MI SU KÜN Sİ NE

DEN BİL MƏM NƏ HƏ LƏI TİR Gİ Bİ ZAN OL DU HEP HEY

(SAZ)

A MAN GER DA NINDANSI NE SINDEN BÜ SE LER ET MİŞ Dİ VA'D

CUM LE SİN DEN NEY LE YİM KÂ FİR MƏ Sİ MAN OL DU

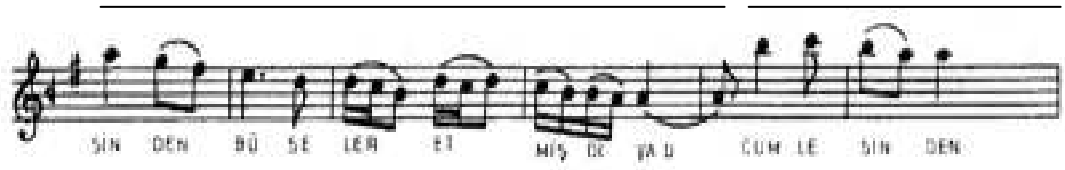
HEP HEY (SAZ)

1. GER DA NIN DAN Sİ NE

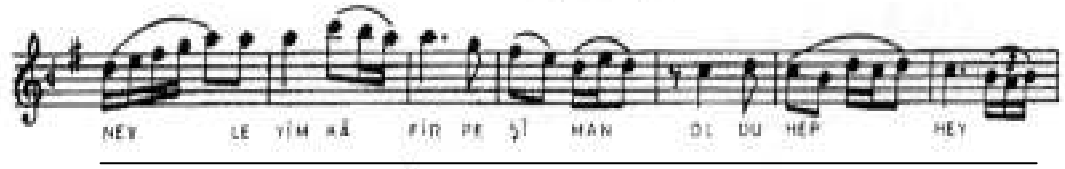
2.

MUSIK TAKSİM

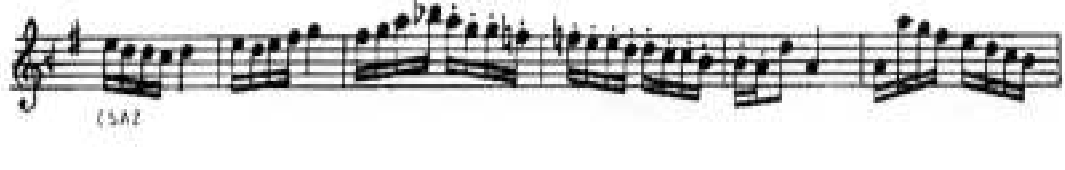
Detailed description: This is a musical score for a song, presented in staff notation. The music is written in a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The score consists of ten staves. The first staff contains the vocal melody with the lyrics "DEN BİL MƏM NƏ HƏ LƏI TİR Gİ Bİ ZAN OL DU HEP HEY". The second and third staves are instrumental accompaniment for the saz, indicated by the "(SAZ)" label. The fourth staff continues the instrumental accompaniment. The fifth staff is a bridge section marked "MUSIK TAKSİM". The sixth staff resumes the vocal melody with the lyrics "A MAN GER DA NINDANSI NE SINDEN BÜ SE LER ET MİŞ Dİ VA'D". The seventh staff continues the vocal melody with the lyrics "CUM LE SİN DEN NEY LE YİM KÂ FİR MƏ Sİ MAN OL DU". The eighth staff is instrumental accompaniment for the saz, with the label "(SAZ)". The ninth and tenth staves show a first and second ending for the instrumental part, with the lyrics "1. GER DA NIN DAN Sİ NE" and "2." respectively.

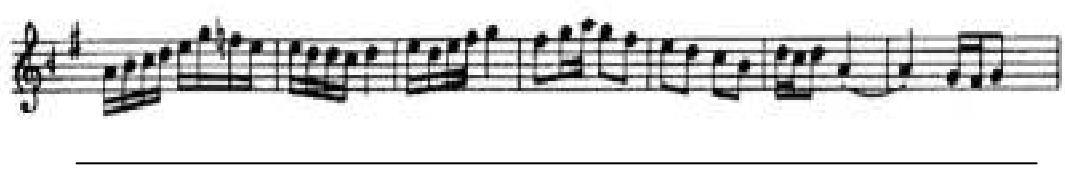
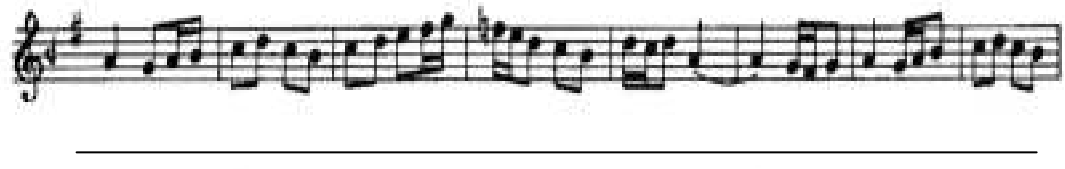
SİN DEN BÜ SE LER ET MIŞ DE YA U CUM LE SİN DEN

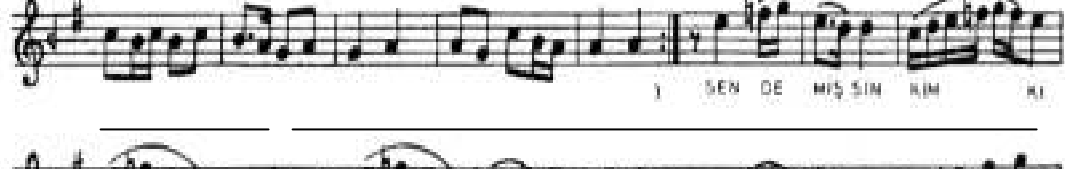

NEY LE YİM HÂ FIR PE Şİ HAN DI DU HEP HEY

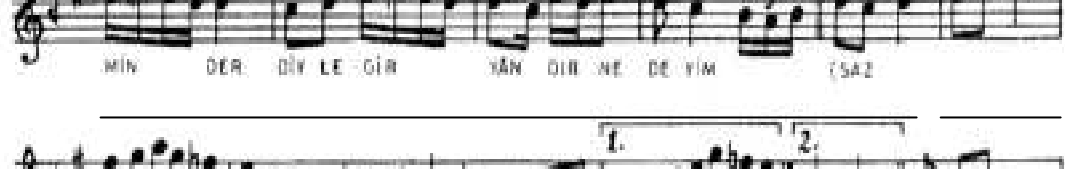

(SAZ

İ SEN DE MIŞ SİN KİM Kİ

MİN DER DİY LE GİR YAN DİR NE DE YİM (SAZ

İ HEP: MU

RÜY VET SİZ SE NİN DER DİN LE GİR YAN OL DU HEP

HEY SON ARANAĞME

(SON)

The image shows a musical score for a song in Turkish. It consists of three staves of music. The first staff contains the lyrics "RÜY VET SİZ SE NİN DER DİN LE GİR YAN OL DU HEP". The second staff contains the lyrics "HEY SON ARANAĞME". The third staff ends with the word "(SON)". The music is written in a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The melody is simple and melodic, with some phrasing slurs and accents.

4.5.3 Motif İncelemesi

4.5.3.1. Melodik Varyantlar

The image displays ten staves of musical notation, each representing a different melodic variant. The notation is written on a single treble clef staff per line. Above each staff, specific fingerings and articulations are indicated by numbers (1-5) and symbols (accents, slurs, and a flat sign). The variants are as follows:

- Staff 1:** Fingerings: 7, 3, 18, 5, 9, 5, 2, 2, 4. Articulation: accents on the 5th and 9th notes.
- Staff 2:** Fingerings: 7, 7, 7, 7, 14, 42. Articulation: flat sign on the 2nd note, accents on the 7th and 14th notes.
- Staff 3:** Fingerings: 3, 3, 6, 6, 7, 7. Articulation: accents on the 3rd and 6th notes.
- Staff 4:** Fingerings: 9, 3, 4, 12, 5, 6, 22, 6. Articulation: accents on the 9th and 12th notes.
- Staff 5:** Fingerings: 2, 2, 2, 2, 5, 2. Articulation: accents on the 2nd and 5th notes.
- Staff 6:** Fingerings: 4, 2, 3, 2, 2, 2, 4. Articulation: accents on the 4th and 2nd notes.
- Staff 7:** Fingerings: 3, 2, 2, 2, 3, 3, 4. Articulation: accents on the 3rd and 2nd notes.
- Staff 8:** Fingerings: 3, 5, 2, 2, 3, 4, 4. Articulation: accents on the 3rd and 5th notes.
- Staff 9:** Fingerings: 4, 2, 2, 2, 3, 2. Articulation: accents on the 4th and 2nd notes.

4.5.3.2. Ritmik Varyantlar

The image displays three staves of musical notation. The first staff contains seven measures with measure numbers 85, 109, 23, 17, 87, 31, and 2. The second staff contains six measures with measure numbers 5, 5, 6, 6, 2, and 2. The third staff contains three measures with measure numbers 2, 6, and 2. The notation includes treble clefs, stems, and various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes). Some notes are beamed together, and there are some rests.

4.5.4. Usul İncelemesi

4.5.4.1. Ezginin usulü

Ezgi usullü ve usulsüz olmak üzere 2 farklı şekilde karşımıza çıkmıştır. Ezginin usullü bölümü 2/4 'lük ana usulden oluşmaktadır.

4.5.4.2. Ezgideki Toplam Ölçü Sayısı

Ezginin 2/4 'lük ana usulden oluşan bölümü 205 ölçüden oluşmaktadır. Ezginin serbest bölümünde ise herhangi bir ölçü oluşturulamamıştır.

4.5.5. Ezginin Edebi İncelemesi

Ezginin Sözleri	Kafiyesi
Aşka düştüm/ cān-u dil müf/t-i cuvānān/ oldu hep Fâ i lâ tün fâ i lâ tün me fâ î lün fâ i lün	a
Sabar u takat ref-i çāk-i giriban oldu hep	a
Açmış oldum sinesin bir kere ārām-ı sükün	b
Sineden bilmem ne hālettir girizān oldu hep	a
Gerdeninden sînesinden bûseler etmişdi va'd	c
Cümlesinden neyleyim kāfir peşiman oldu hep	a
Sen demişsin kim kimin derdiyle giryāndır nedeyim	d
Hey mürüvvetsiz senin derdinle giryân oldu hep	a

Nazım Türü: Divan Edebiyatı nazım şeklidir.

5. SONUÇ

“Elazığ – Harput Divan Eserleriyle Türk Sanat Müziğinde Bulunan divan eserlerinin karşılaştırılması” konulu bu çalışmada Türk Halk Müziğinde 5, Türk Sanat Müziğinde 5 divan eseri incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

- Türk Halk Müziğindeki eserlerden “Bugün Dersin” adlı divan ezgi tamamen serbest usulde yazılmıştır. Makam olarak Hüseyini aşiran makamında görünse de, asıl makamının muhayyer makamı olduğu araştırmalar sonucunda anlaşılmıştır*.
- “Harput Divanı” adlı divan eser saz bölümleri 2/4’ lük, söz bölümleri ise serbest usulde ve Hüseyini Makamında yazılmıştır.
- “İbrahimiye Divan” adlı eser, saz bölümleri 2/4’ lük, söz bölümleri ise serbest usulde ve Uşşak makamında yazılmıştır.
- “Nevruz Divan” adlı eser, tamamen serbest usulde Karcığar makamında yazılmıştır.
- “Müstezat Divan” adlı eserin saz bölümleri, 10/8’ lik usulde yazılmıştır. Ezginin söz bölümleri 10/8’ lik usulle birlikte, aynı zamanda serbest olarak, Mahur makamında yazılmıştır.
- Türk Sanat Müziğinde incelenen divan eserlerden “Arz-ı Hale Yok Cesaret ” adlı eser Gerdaniye Makamında 4/4’ lük usulde yazılmıştır.
- “ Ok Gibi Hublar Beni Yaydan Yabana Attılar” adlı eser Muhayyer makamında 2/4’ lük usulde ve meyan kısmı serbest olarak yazılmıştır”
- “ Vardım ki Yurdundan” adlı eser, Şehnaz makamında ve 4/4’ lük usulde yazılmıştır.
- “ Dün Gece Yes İle Kendimden Geçtim” adlı Hicaz makamında yazılmış olan eser 4/4’ lük usulde, meyan kısmı ise serbest olarak yazılmıştır.
- “Aşka Düştüm Can u Dil Müft-i Civānān Oldu Hep” adlı Muhayyer makamındaki eser 2/4’ lük usulde yazılmıştır. Meyan kısmında serbest olarak kısa bir taksim yazılmıştır.

* Doç.Dr. Şenel ÖNALDI ile yapılan görüşme sonucunda “Bugün Dersin” adlı divan eserinin esas yerinin “dügah” perdesi olduğu, dolayısıyla makamının da “ Muhayyer Makamı” olduğu anlaşılmıştır.

Divan Eserlerin Ezgi Yapısı

1. Eser : Elazığ Divanı “Bugün Dersin”

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. Derece Güçlü
2. Derece Güçlü
3. Derece Güçlü

2. Eser : Harput Divanı “ Gitti gam Çünkü Visali Yarı Geldi Hatıra”

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. Derece güçlü
2. Derece güçlü

3. Eser: İbrahimiye Divanı “ Merhem Koyup Onarma Sinemde Kanlı Dağı”

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece
2. derece
3. derece

4.Eser: Nevruz Divan “ Pembe-i Dağ-ı Cünun İçre Nihandır Bedenim”

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece güçlü
2. derece güçlü
3. derece güçlü
4. derece güçlü

5. Eser: Müstezat Divan “Hasretle Bu Şeb Gah Uyudum Gah-i Uyandım”

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece güçlü
2. derece güçlü

6. Eser : Gerdaniye Divan “Arz-ı Hale Yok Cesaret Şâh-ı Hübanım Sana”

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece 2. derece

7. Eser: Muhayyer Divan “Ok Gibi Hüblar Beni Yaydan Yabana Attılar”

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. Derece güçlü
2. Derece güçlü

8. Eser: Şehnaz Divan “ Vardım ki Yurdumdan “

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. Derece güçlü 2. Derece güçlü

The musical notation for this piece is written on a single staff in treble clef. It consists of eight measures. The first measure is a whole rest (DURAK). The second measure contains a quarter note G4 (DONANIM). The third measure contains a quarter note A4 (DONANIM). The fourth measure contains a quarter note B4 (GÜÇLÜ). The fifth measure contains a quarter note C5 (GÜÇLÜ). The sixth measure contains a quarter note D5 (GÜÇLÜ). The seventh measure contains a quarter note E5 (SES ARALIĞI). The eighth measure contains a quarter note F5 (SES ARALIĞI). Vertical lines connect the notes in the fifth and sixth measures to the labels '1. Derece güçlü' and '2. Derece güçlü' respectively. The note F5 in the eighth measure is marked with a double underline.

9. Eser: Hicaz Divan “ Dün Gece Yes ile Kendimden Geçtim “

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece 2. derece 3. derece

The musical notation for this piece is written on a single staff in treble clef. It consists of eight measures. The first measure is a whole rest (DURAK). The second measure contains a quarter note G4 (DONANIM). The third measure contains a quarter note A4 (DONANIM). The fourth measure contains a quarter note B4 (GÜÇLÜ). The fifth measure contains a quarter note C5 (GÜÇLÜ). The sixth measure contains a quarter note D5 (GÜÇLÜ). The seventh measure contains a quarter note E5 (SES ARALIĞI). The eighth measure contains a quarter note F5 (SES ARALIĞI). Vertical lines connect the notes in the fourth, fifth, and sixth measures to the labels '1. derece', '2. derece', and '3. derece' respectively. The note F5 in the eighth measure is marked with a double underline.

10. Eser: Muhayyer Divan “ Aşka düştüm Can-u Dil Müft-i Civanan Oldu Hep”

DURAK DONANIM GÜÇLÜ SES ARALIĞI

1. derece 2. derece 3. derece

The musical notation for this piece is written on a single staff in treble clef. It consists of eight measures. The first measure is a whole rest (DURAK). The second measure contains a quarter note G4 (DONANIM). The third measure contains a quarter note A4 (DONANIM). The fourth measure contains a quarter note B4 (GÜÇLÜ). The fifth measure contains a quarter note C5 (GÜÇLÜ). The sixth measure contains a quarter note D5 (GÜÇLÜ). The seventh measure contains a quarter note E5 (SES ARALIĞI). The eighth measure contains a quarter note F5 (SES ARALIĞI). Vertical lines connect the notes in the fourth, fifth, and sixth measures to the labels '1. derece', '2. derece', and '3. derece' respectively. The note F5 in the eighth measure is marked with a double underline.

* Divan Eserlerinde Bulunan Ortak Melodik Varyantlar

This section contains six staves of musical notation in treble clef, illustrating common melodic variants. Each staff is annotated with numbers (1-9) above the notes, indicating specific melodic patterns or intervals. The notation includes various rhythmic values and articulations, such as slurs and accents, to define the melodic contours.

* Divan Eserlerinde Bulunan Ortak Ritmik Varyantlar

This section contains four staves of musical notation in treble clef, illustrating common rhythmic variants. The notation features complex rhythmic patterns, often involving groups of notes with specific rhythmic values. Numbers (1-10) are placed above the notes to identify these rhythmic motifs. Some patterns include slurs and accents to highlight specific rhythmic features.

Divan Eserlerin Dizi ve Aralıkları

1.Eser: Elazığ Divanı “Bugün Dersin”

T Y T E E T T T Y T

2. Eser: Harput Divanı “ Gitti Gam Çünkü Visali Yarı geldi Hatıra”

T T Y T T T Y T T Y

T E E T T T Y T T Y

Ezgide Si perdesi, Si b2 olarak kullanıldığında oluşan dizi

3.Eser : İbrahimiye Divan “Merhem Koyup Onarma Sinemde Kanlı Dağı”

T E E T T Y T T E E T T

4. Eser: Nevruz Divan “ Pembe-i Dağ-ı Cünun İçre Nihandır Bedenim”

T Y T T Y A Y T Y T T

5.Eser: Müstezat Divan “ Hasretle Bu Şeb Gah Uyudum Gahi Uyandım”

T T Y T T Y T T Y T T Y T T T

6. Eser: Gerdaniye “Arz- ı HâleYok Cesaret Şah-ı Hübanım Sana”

T E E T T T Y T

7.Eser: Muhayyer Divan “Ok Gibi Hublar Beni Yaydan Yabana Attılar”

T E E T T T Y T E Y

8. Eser: Şehnaz Divan “ Vardım ki Yurdumdan”

Y A12 Y T T Y T Y A12

9. Eser: Hicaz Divan “Dün Gece Yes İle Kendimden Geçtim”

Y T Y A Y T Y T T

10. Eser: Muhayyer Divan “Aşka Düştüm Can u Dil Müft-i Civanan Oldu Hep”

T T Y T E E T T T Y T E E T

- Bu inceleme sonucunda ortak makam olarak, Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği'nde bulunan eserlerden Muhayyer makamındaki eserler karşılaştırıldığında ezgi yapısı olarak aynı seslerin kullanıldığı görülmüştür. Ezgi yapısı bakımından bu eserlerin birbirlerinden etkilendiği sonucuna varılabilir. Diğer eserlerde kullanılan makamların birbirlerinden farklı olması nedeniyle böyle bir karşılaştırma ezgi yapısı bakımından yapılamaz.
- Türk Sanat Müziğinde Divan eserlerin düyek usulünde yazıldığı kaynaklardan öğrenilmiştir. Ancak mevcut notaların birçoğunda Sofyan ve Nim sofyan şeklindeki yazımlar görülmektedir. Bu eserleri notaya alan kişilerin, bu usulleri yazımda daha kolay ifade etmelerinden kaynaklanmıştır. Ancak icrada bu eserlerin hemen hemen hepsinde düyek usulünü net bir biçimde hissetmek mümkündür.
- Karşılaştırılması yapılan 1 no'lu, 2 no'lu, 3 no'lu, 6 no'lu, 7 no'lu ve 10 no'lu, eserlerin dizi ve aralıkları bakımından ortak bir diziyi oluşturdukları görülmüştür.
- Türk Halk Müziğinde, halk şairlerinin divan şairlerinden etkilendiği açıkça ortadadır. Halk şairlerinin aruz vezniyle yazmış oldukları şiirler olduğu gibi, 1 no' lu örnekte görülen hece vezniyle yazılmış olanlara da rastlamak mümkündür.*
- Söz unsuru bakımından bakıldığında halk ozanlarının divan şairlerine özenerek yazdıkları şiirlerin, Türk Sanat Müziği bestekarlarınca kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

*Aşıkların söylediği divan, divan edebiyatındaki divanlardan farklıdır. Aşıklık geleneğindeki divan 15 hecelidir. Ancak 14 ve 16 heceli olanları da vardır. (bkz. ARTUN,Erman “ Türk Halk Edebiyatına Giriş” İst.2004 s.78; ÖNALDI, Şenel “Görüşme” İst. 2006)

Kaynaklar:

AKDEMİR, Müslüm, İ.T.Ü. T.M.D.K. “ Malatya Arguvan Yöresi Din Dışı Ezgilerin İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997

ARTUN, Prof. Dr. Erman “Türk Halk Edebiyatına Giriş” Kitabevi, 2. Baskı, Ağustos 2004, İstanbul

KAVAZ, Dr. İbrahim - Dr. Onur, M. Naci “Harputlu Rahmi Divanı” İzzet Paşa Vakfı Yayınları, 2, Ertem Matbaası, Ankara 1996.

KÖRÜKÇÜ, Yrd. Doç. Çetin, “ Türk Sanat Müziği ”Hürriyet Gaz. Ve Mat. Yay., İst., 1998

MACİT, Prof. Muhsin “Divan şiirinde Ahenk Unsurları” Kapı yayınları, Nisan 2005, İstanbul

ÖNALDI Doç. Dr. Şenel, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nazariyat ve Solfej Ders Notları, İstanbul 1990.

ÖNALDI Doç. Dr. Şenel, “Türk Halk Musikisi Ansiklopedisi”, Afa Matbaacılık, İstanbul 1977.

PALA, Prof. Doç. Dr. İskender, “Divan Edebiyatı, Kapı Yayınları, Ocak 2005, İst.

<http://www.elazig.org>

<http://www.elazig.gov.tr/tr/elazig/tarih.asp>

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğrenimini Sarıyer Şükrü Naili Paşa İlkokulunda, Ortaokulu Sarıyer İlköğretim Okulunda tamamladı. Sarıyer Vehbi Koç Vakfı Lisesinde başlayıp yarım bıraktığı lise öğrenimini ise Açıköğretim Lisesinde tamamladı.

İlk müzik eğitimini Tını Müzik Merkezinde, Müslüm AKDEMİR'den aldı.

2000 yılında Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuarını kazandı. Aynı yıl Haliç Üniversitesi Türk Müziği Konservatuarını da kazanarak eğitimine burada başladı. 2004 yılında Şan bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Haliç Üniversitesinin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Müziği Anasanat Dalı, Yüksek Lisans programına katıldı.

Halen burada öğrenimine devam etmektedir.